

2023 LæringsCentret

Tema om natur

Kulturministeriets Illustratørpris

Kulturminister Jakob Engel-Schmidt uddelte i marts Kulturministeriets børnelitterære priser for første gang.

Illustratørprisen gik til illustratoren Jan Oksbøl Callesen (f. 1973) for billedbogen *Dumme lortebloomst* (Jensen & Dalgaard), der handler om et barn, der vil tegne en blomst, men det går ikke særligt godt. Problemet vokser og bliver næsten til et monster, der fylder hele lokalet. Kreativitet er ikke bare lige ud ad landevejen og kan ikke forceres frem. Hele tiden ligger der en voksenstemme bagved i handlingen, den udfordrer, skubber til barnet og giver gode råd, og til sidst lykkes projektet.

Det er både en klippet og tegnet historie, en dramatisk-filosofisk og ikke mindst humoristisk og lun historie om manglende selvtillid og kreativitet. Hjerteligt til lykke!

De øvrige nominerede til illustratørprisen var:

- *Lille træ* af Jacinta Madsen ved Forlaget Gutkind.
- *Påfugl* af Ane Bjørn ved Forlaget Gutkind.

Jan Oksbøl Callesen

Dumme lorte-bloomst (Jensen & Dalgaard)

Kulturministeriets Forfatterpris

Forfatterprisen gik til Vilma Sandnes Johansson for romanen *Tænk ikke på mig* (Gutkind). Romanen handler om Vilma, der lige er fyldt 13 år. Krop og identitet er under forandring, og netop som veninder, kærester, fester og musik skal til at være livets nye omdrejningspunkt, får hendes mor konstateret uhelbredelig kræft. Lægerne giver hende 6-48 måneder at leve i. Sammen og hver for sig forsøger datter og mor at leve et så almindeligt liv som muligt, samtidig med at de, som tiden går, begge prøver at forholde sig til at skulle miste og mistes.

Tænk ikke på mig er en autofiktiv roman om at være teenager, samtidig med, at ens mor konstant er ved at dø, men bliver ved med at være i live. En sand og livsbekræftende fortælling om kærlighed, latter, ensomhed og sorg. Og om følelsen af hverken at turde give eller bede om hjælp.

Vilma Sandnes Johansson

Om forfatteren

Vilma Sandnes Johansson (f. 2000) roman-debuterer med *Tænk ikke på mig*. Hun dimitterede fra Christianshavns Gymnasium i 2019 og har siden da arbejdet på et hotel, været et smut forbi retorik på Københavns Universitet og skrevet *Tænk ikke på mig*. Vilma Sandnes Johansson skriver også jævnligt for månedsmagasinerne IN og Elle. Hjerteligt til lykke!!

De øvrige nominerede til forfatterprisen var:

- *Helmut på flugt* af Line Jensen (Forlaget Grønningen 1)
- *En muarnin til Eileen Green* af Peter Nordahl (Gads Forlag)

Tænk ikke på mig (Gutkind)

Indhold

Opslagstavlen2

Leder3

Lad os tale højt om menstruation!.....4

Naturmødet 2023.....6

Kom med til Naturfagsmarathon.....7

Haver til Maver – Jord til bord8

Samskabelse af vild natur, der hvor vi bor 12

Naturfag for fremtiden..... 14

Naturvidenskab i børnehøjde..... 16

Anmeldelser 18

Litteratur for børn og unge i og om Grønland 24

Jeg er smittet 28

Politik og børnelitteratur

Dronning Margrethe har valgt at trække sig som protektor for den prestigefyldte Hans Christian Andersen-Pris, som hvert andet år uddeles af IBBY (International Board on Books for Young People) til forfattere og illustratører af børnebøger. En del lande protesterede, da IBBY sidste år valgte den russiske illustratør og kunstprofessor Anastasia Arkhipova som formand for juryen, der næste gang (i 2024) skal uddele prisen. Siden har Anastasia Arkhipova trukket sig fra posten!

Anastasia Arkhipova

Kan man spotte fake news?

Nyt fra Statens Filmcentral: Det interaktive undervisningsmateriale *In Event of Moon Disaster* tager udgangspunkt i en kortfilm (6 min), hvor der er brugt deep fake-teknologi. Eleverne skal arbejde med at gennemskue og selv producere manipulerede film og fakta. Materialet er gratis og målrettet 8.-9. klasse i dansk, historie og samfundsfag.

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

PLCF administration
Annoncer og ekspedition
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Redaktør
Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

FU
Formand
Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Næstformand
Runa Petersen
Rune.B.Petersen@outlook.dk

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

Pensionistgruppen
Formand Stig Bergmann
Stokkemarkevej 19, 2730 Herlev
stig.bergmann@gmail.com

Kontingent: Opkræves én gang årligt i januar.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Næste nummer af LæringsCentret udkommer primo juli 2023.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Deadlines:
Nr. 4: 1. juni (udkommer primo juli 2023)
Nr. 5: 1. aug (udkommer primo sept. 2023)
Nr. 6: 1. okt. (udkommer primo nov. 2023)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke nødvendigvis redaktionens og/eller PLCFs synspunkter.

Medlemskab:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.:
plcfadm@outlook.dk

Forside-illustration af Pia Halse

Liv i Bekendtgørelsen

Det er ganske vist: Når anemonerne blomstrer, sættes tempoet på folkeskolerne yderligere op! For eksempel løber 9. klasserne (og lærerne) stærkt pt. med både projekt-opgaven, synopsen - og afgangsprøverne lurer lige om lidt. Det er også nu alle bolde er oppe i luften i forhold til næste skoleårs planlægning – og ikke mindst tildeling af ressourcer fra fagteams til PLC.

I marts så vejledningen til PLC Bekendtgørelsen dagens lys. En lang - men god og konstruktiv - proces med forskellige aktører i arbejdsgruppen under BUVM – kunne binde sløjfe på en vejledning, der lægger sig tæt op ad Bekendtgørelsen. Arbejdsgruppen, som PLCF har været en del af, har sat sine aftryk i en vejledning, der er praksisnær og forhåbentlig vil tjene både kommuner, skoler og PLC som et nyttigt arbejdsredskab. Der er meget man kan fremhæve fra vejledningen og mange begreber fra Bekendtgørelsen, som fol-des ud, men jeg vil især pege på følgende centrale punkter:

- Funktioner, rammer og organisering af PLC.
- Opgaver der varetages på PLC.
- En række praksiseksempler på, hvordan man lokalt kan arbejde med data og evalueringsresultater, læsekultur samt eksempler på både fælles og individuelle opgaver og funktionsbeskrivelser.

Alt sammen krydret med en række refleksionsspørgsmål, man kan anvende i de lokale drøftelser samt henvisninger til eksterne samarbejdspartnere, artikler m.v. Vejledningen er en fantastisk "goodiebag". Glæd jer til at dykke ned i den!

For det er nu de gode intentioner skal ud at have liv, og omsættes til konkret PLC praksis. Det forudsætter naturligvis, at PLC området sættes på den skolepolitiske kommunale dagsorden. At det ikke er tilfældet, vidner en række eksempler desværre på. Måske er den kommunale PLC konsulent sparet væk, andre dagsordener fylder mere, skolerne skal spare eller noget helt fjerde.

I PLCF mener vi, at vi som samfund ikke har råd til at undlade at prioritere PLC området i kommuner og på skoler, og derfor har vi som forening i den kommende tid også en særlig opmærksomhed på, at styrke det lokale arbejde i vore kredse, og dermed understøtte implementeringen af Bekendtgørelsen og vejledningen.

På foreningens forårsmøde har vi sat implementeringen - ud fra kredsens perspektiv - på dagsordenen. Kredsens vigtige arbejde skal styrkes og jorden skal gødes i forhold til nye lokale initiativer, der understøtter PLC. Vi vil idéudvikle og diskutere – og du som medlem har selvfølgelig mulighed for at bidrage.

Hvordan?

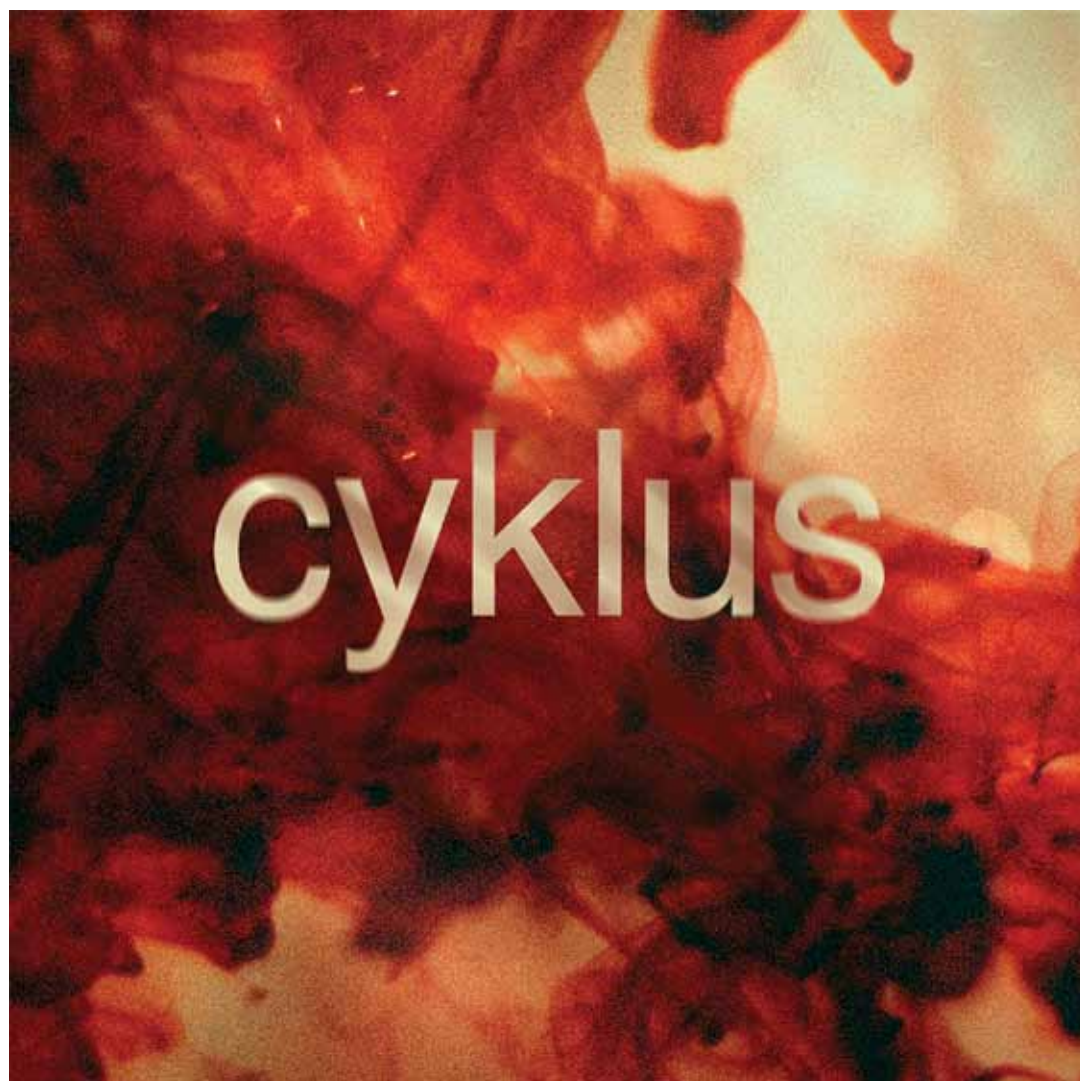
Ganske enkelt: Kontakt din lokale kredsformand, såfremt du ønsker at være med i dette spændende arbejde. Skulle du ikke være medlem, så er det måske nu tiden er inde til at blive det. Alle gode kræfter er velkomne i PLCF. Sammen kan vi mere – sammen står vi stærkere.

Runa Barbara Petersen, Næstformand, PLCF

Den 28. maj er international Menstruationsdag

Lad os tale højt om menstruation!

Forsiden til undervisningsmaterialet "Cyklus" fra PlanBørnefonden, som udkommer i maj 2023.

Af Rikke Falkenberg Kofoed, Kreativ direktør,
Leg med it

Et nyt, gratis undervisningsmateriale fra PlanBørnefonden til 6.-10. klasse bryder tabuet om menstruation og gør det nemt for undervisere at tale med både drenge og piger om menstruation.

Halvdelen af verdens befolkning menstruerer, men uanset hvor i verden du vokser op, lærer du, at menstruation er noget, man skjuler. "Cyklus" - et nyt undervisningsmateriale fra PlanBørnefonden - angriber tabuet, skammen, smerterne og uligheden, som har alvorlige konsekvenser for millioner af menstruerende overalt i verden.

Undervisningsmaterialet er baseret på PlanBørnefondens podcast "Cyklus",

hvor tv-vært Anna Lin, radiovært Maria Fantino, sangerinde Annika Aakjær, komiker Sanne Søndergaard, menstruationsaktivist Emma Libner fra instagramprofilen "Kh Underlivet", historiker Mette Byriel-Thygesen fra Nationalmuseet og unge kvinder fra Danmark, Kenya og Uganda fortæller om deres oplevelser med tabuet, som er forbundet med menstruation.

"Der er selvfølgelig stor forskel på at have menstruation i Kampala og Kalundborg, og det kan være svært at sætte sig ind i, hvordan det er at leve, hvor adgangen til rent vand, bind og ordentlige toiletfaciliteter er begrænsede.

Men som man kan høre i 'Cyklus', så bliver bind, tamponer og menstruationssmerter også skjult i danske skolegårde og på

arbejdspladser, fordi menstruation også er forbundet med skam herhjemme. Så det er en samtale, der er relevant både i de lande, hvor vi arbejder og herhjemme," siger Kirsten Brogaard, der er Senior Public Engagement Manager i PlanBørnefonden.

Undervisningsmaterialet udkommer i maj og kan bestilles på [PlanBørnefonden.dk/cyklus](https://planboernefonden.dk/cyklus). Podcasten finder du, der hvor du lytter til podcast.

Slip fantasien løs med dine elever

DanskSkud
til 3.-5.
klasse

DanskSkud er et moderne dansksystem til mellemtrinnet med rødder i litteraturen og fokus på et moderne mediebillede. Eleverne undersøger litteratur, tekster, billeder og medier med afsæt i deres egen verden. De lærer at analysere **indtryk**, formulere **udtryk** og sætte **aftryk** på verden. De vokser fagligt og som mennesker. DanskSkud understøtter med andre ord dit vigtige arbejde med at danne dine elever, så de kan sætte ord på livet.

Læs mere om dansksystemet på:
gyldendal-uddannelse.dk/danskskud

f Gyldendal Grundskole
@gyldendal_grundskole
in Gyldendal Uddannelse

SÆT ORD PÅ LIVET

GYLDENDAL

Naturmødet 2023

Naturmødet. Foto: Christine Lund Jakobsen

Af Eline Mørch Jensen

Naturmødet i Hirtshals løber over tre dage fra 11.-13. maj og alle naturelskere er velkommen.

Naturmødet er for alle som elsker naturen, bruger den, interesserer sig for den, ved noget om den, bestemmer over den, lever eller spiser af den. Og dermed altså også for skolebørn og mindre børn. Fredagen byder på et særligt program for besøgende skoleklasser, typisk på 4.-5. årgang, med diverse aktiviteter, mens lørdag-søndag tilbyder mere familierelaterede aktiviteter, hvor man for eksempel kan komme ombord på en båd i havnen eller tage med ud på fisketur.

- Skoleprogrammet er primært for skoler på 4-5 årgang i Hjørring kommune, sidste år var 750 skolebørn tilmeldt, men i alt var der omkring 1000 børn om fredagen. Der kommer nemlig også mange fra andre kommuner og årgange, fordi de synes det er spændende at deltage, og man behøver ikke at være tilmeldt på forhånd, fortæller åben skole-konsulent Cristine Lund Jakobsen.

- Mange nyder bare at gå rundt og opleve stemningen og tale med de forskellige

foreninger, prøve deres quizzer eller lytte til en debat, så der er en del der får stort udbytte af at komme og opleve hvad sådan et folkemøde kan. Her er jo alle mulige organisationer og foreninger, der beskæftiger sig med natur og klima og mange af dem tilbyder spændende og sjove aktiviteter til skolebørnene, det kan for eksempel være at de skal finde insekter og biller i kolort, bygge et insekthotel eller dissekere fisk, tilføjer Christine Lund Jakobsen.

Hvad indeholder lorten? Foto: Christine Lund Jakobsen

Andre muligheder er at lære at bage madspild-pizzaer sammen med madlavningslinjen på Halvorsminde Efterskole og Fri Fagskole eller i den mere kreative ende lave bæredygtige madpakker med brug af insekter sammen med Skoletjenesten ved Vendsyssels Historiske Museum.

Naturmødet byder på i alt 70 stande og 5 scener, hvor de ca. 30.000 besøgende kan opleve mere end 500 debatter, samtaler, oplæg og lære nyt om biodiversitet, natursyn, arealanvendelse, bynatur, havmiljø, mennesker i naturen, naturen og klima, natur og landbrug.

- Debatterne i teltene er godt nok ikke skræddersyede til børn, men jeg ved at mange børn alligevel kigger ind, snuser til debatterne og får noget med sig videre. Målet er at børnene skal komme ud og få del i al den gode viden der findes i de mange foreninger, på lige fod med de voksne deltagere, og så er det vigtigt at børnene får lov til at være aktivt med og ikke bare sidder og lytter, men får sanset og stukket fingrene i noget natur, mens de er her, fastslår Christine Lund Jakobsen.

Læs mere om naturens eget folkemøde og se programmet for 2023 på naturmoedet.dk

Kom med til Naturfagsmaraton

Foto: Naturvidenskabernes Hus

Af Eline Mørch Jensen

I maj kulminerer Naturfagsmaraton 2022/23 med deltagelse af skoler fra i alt 56 kommuner og op mod 26.000 elever fra 5.-6. årgang. Tilmeldingen for skoleåret 2023/24 åbner 1. juni.

Det er Naturvidenskabernes Hus, et non-profit nationalt videncenter beliggende i Bjerringbro, der står bag Naturfagsmaraton. Det er gratis for skolerne at deltage i Naturfagsmaraton, når først kommunen har besluttet at være med, så det er bare om at tilmelde sin klasse, når tilmeldingen starter. Ifølge Sara Linderoth Bouchet, kommunikationschef i Naturvidenskabernes Hus, viser erfaringerne nemlig, at der er stor tilfredshed med eventet blandt både elever og lærere, hvorfor de samme lærere ofte vender tilbage og tilmelder sig år efter år. Og til slutningen er stort set ligeligt fordelt i landet.

- Forløbet består af seks opgaver, som man kan arbejde med på klasseplan over 12-20 lektioner, men nogle bruger mere tid, fordi det er en super god mulighed for at afprøve nye gruppekonstellationer og fordi eleverne kan eksperimentere, være innovative og kreative i og med at opgaverne er meget anvendelsesorienterede og praksisnære, fortæller Sara Linderoth Bouchet og lægger til:

- Derfor begynder de ret hurtigt at bygge noget og udvikle nye løsninger, og kan på den måde gå i dybden med arbejdet og teste deres løsninger, inden de skal ud at konkurrere med de andre elever, forklarer Sara Linderoth Bouchet.

Hun tilføjer at der i nogle kommuner er over 1000 deltagere, hvorfor der må afsættes flere konkurrencedage, sådan at for eksempel 10 klasser dystet mod hinanden ad gangen, så det ikke bliver for uoverskueligt. De lokale events afvikles af Naturfagsmaraton-værter, som rejser rundt fra by til by mellem januar og maj.

Opgaverne bliver ofte til i samarbejde med virksomheder, blandt andet COWI, Demant, Microsoft, Grundfos, Novozymes og Vestas og BMS. Klasserne skal så forsøge at løse nogle konkrete udfordringer, i år eksempelvis inden for forurening af hav- og vandmiljø med plast:

- Her spiller Ormstrup sø for eksempel en hovedrolle, fordi en af opgaverne tager afsat i et forskningsprojekt om forureningen af søen, og handler om hvordan vi kan genskabe en klar sø fuld af biodiversitet ved at fjerne den fosfor, der er i søen og bringe den ud på markerne, hvor den måske snart bliver en mangelvare, fortæller Sara Linderoth Bouchet.

Hun tilføjer at alle materialer er udviklet af konsulenter med en lærerfaglig baggrund og i samspil med både lærere og virksom-

heder, mens temaerne matcher fagene naturfag, teknologi og håndværk.

Hvor ligger Ormstrup sø – og kan alle gå til opgaven uanset hvor i landet de befinder sig?

- I Viborg kommune, men der er udviklet en app, hvor eleverne kan gå ind og følge livet i søen.

Så man behøver ikke at kunne gå hen og stikke tåen i Ormstrup sø for at arbejde med den?

- Lige præcis. Man kan faktisk tage afsæt i hvilken som helst sø, der ligger tæt på ens skole. Vi har meget fokus på at tilpasse opgaverne, så de er anvendelige lige meget hvor du bor, understreger Sara Linderoth Bouchet, som fortæller at børnene ofte har nogle imponerende problemløsninger.

- Vi ønsker jo at inspirere børn og unge til at se mulighederne i naturvidenskab og måske også se en fremtid for sig selv her, så Naturfagsmaraton er virkelig én af de indsatser, vi håber, gør en forskel. Naturfagsmaraton er meget udbredt og populært og samtidig involverer det hele klassen, forklarer Sara Linderoth Bouchet og lægger til:

- Det er også noget af det, lærerne fremhæver, at elever, det kan være udfordrende at rumme i skolen i dag, trives i den her måde at arbejde på og får en anden rolle i klassedynamikken – fordi de måske er stærke på andre områder, for eksempel når det handler om at arbejde med ligevægt og vægtstangsprincippet, bygge en kran eller hvad man nu skal lave i en opgave.

Tilmelding til Naturfagsmaraton 2023/24 åbner 1. juni på naturfagsmaraton.dk

Læs mere på nvhus.dk om bl.a. Science Day 4. oktober 2023 for 4.-10. klasse (tilmelding inden 2. juni) og download gratis undervisningsforløb med virksomhedsbesøg, eller se nærmere på tilbud om besøg i Naturvidenskabernes hus, undervisning, kurser og deltag i nationalt netværk mv.

Haver til Maver – Jord til bord

Rabarberhøst. Foto: Haver til Maver

Af Eline Mørch Jensen

Det hele startede i 2006 med skolehaverne på Krogerup Avlsgaard i Humlebæk, men i dag er Haver til Mavericks ambition at alle landets børn skal have adgang til en skolehave inden 2030.

Skolehaveforeningen Haver til Maver er en landsdækkende selvstændig organisation, hvis ide bygger på at give skoleklasser mulighed for at lære at dyrke og tilberede økologiske grøntsager på deres eget jordstykke sammen med

fagpersoner som kokke, landmænd, gartnere, naturvejledere, agronomer m.fl. For at skabe bedre jordforbindelse og en forbindelse mellem dyrkning og måltid.

Daniel Hervik er direktør for Haver til Maver, som de seneste tre år har holdt til i Allégade 7 ved Frederiksberg Have, som huser Frederiksbergs kommunens skolehaver. Han fortæller at Haver til Maver i samme periode har sadlet om og anlagt en ny strategi for at udbrede sit skolehavekoncept.

- Hvis du kigger på et kort over Haver til Maver for bare tre år siden, var der projekter i blandt andet Sønderjylland, Aalborg, Aarhus, Esbjerg og Vejle. Vi hjalp

mange lokale aktører i gang med at lave skolehaver mellem 2014-19 – jeg tror vi endte med at have 42 projekter fordelt på 150 lokaliteter. Men det var selvstændige projekter, så efter Corona og efter at Haver til Maver var ude af billedet, døde mange projekter ud, blandt andet fordi de ildsjæle, der havde stået for dem, fandt nye projekter, siger Daniel Hervik og tilføjer:

- Der var også stor forskel på de enkelte projekter, der kaldte sig Haver til Maver. Skolehaven på Krogerup Højskole var som den første af sin slags vores fyrtårn, men det var efterhånden svært at se hvad den havde til fælles med flere af de nye skolehaver der kom til. Det tog vi konse-

kvensen af, så fra 2020 har strategien været, at vi selv ville drive skolehaverne.

Koncept med vokseværk

I dag er Haver til Maver ifølge Daniel Hervik gearret til at drive skolehaver i hele landet med sine egne ansatte og på den måde sikre både ansættelsesforhold, kvalitet og ensartethed. Fra 2020 til nu er man gået fra at drive skolehaver i to til syv kommuner. Pt. findes der Haver til Maver-skolehaver i Svendborg, Roskilde, Vordingborg, Frederiksberg, Gentofte, Hørsholm og Fredensborg.

- Vi har også en model for at man som selvstændig aktør kan drive Haver til Maver-skolehaver, men det kræver at kommunerne opfylder nogle klare krav, for at kunne bruge vores varemærke. Lige nu har vi en af dem i Odense og en i Gribskov, så vores koncept er i alt ude i ni kommuner, siger Daniel Hervik og lægger til:

- Vi kan se, at vi over de næste par år vil starte skolehaver i fem til syv nye kommuner om året. Hovedkontoret er på Frederiksberg, men alle ansatte er lokalt forbundet, sådan at dem der driver skolehaver i for eksempel Svendborg, bor og har deres liv der, men alle er ansat af Haver til Maver.

Skolehaver kan se ud på mange forskellige måder – fra pletter i en vindueskarm til køkkenhaver – men hvad skal der til for at være en "ægte" Haver til Maver-skolehave?

- Skolehaverne skal dels opfylde forskellige juridiske krav for at kunne bruge varemærket, men lige så vigtigt er det at de *ikke* er placeret på den lokale skoles område, det vil sige at klasserne altid skal tage væk fra deres egen matrikel og hen til et andet sted for at dyrke jorden, fastslår Daniel Hervik.

Hvorfor er det vigtigt?

- For det første fordi vores forskning og erfaring viser, at når børnene kommer væk fra skolesettingen og -rammerne, så får de tid til at slippe de roller og mønstre der er forbundet med skolen. Når haven er på skolens grund, er der også en tendens til at lærerne bruger den i lektionerne, de tager måske lige 45 minutter i matematik eller madkundskab ude i skolehaven, mens vores forløb er

på mindst otte dage over en vækstsæson, forklarer Daniel Hervik.

Han tilføjer at det desuden oftest er lærere og pædagoger der underviser, når det foregår på skolen, men at det for Haver til Maver er centralt at børnene undervises af deres forskellige fagpersoner.

- Haver til Maver er også kendetegnet ved at der er en kommunal driftskontrakt, lige som man altså skal gennemføre et grundforløb på mindst otte fulde skoledage, hvor man kommer omkring haven, maden og naturen i skolehaven. Desuden stiller vi nogle særlige krav til vores formidlere, både til ansættelsesvilkår, kompetencer og uddan-

nelsesmæssig baggrund, blandt andet børneattest, førstehjælpskurser og et introforløb, som de skal gennemgå. Sidst, men ikke mindst, skal skolehaverne drives økologisk, tilføjer Daniel Hervik.

Væk fra skolen

Haver til Maver har forløb for alle årgange fra 3 år og op til 18, men grundforløbet er for 4. klasse.

Er 4. klassetrin også valgt ud fra hvornår eleverne er gamle nok til at færdes i trafikken til og fra skolehaven?

- Lige præcis dét tror jeg ikke har været under overvejelse, men det er jo rigtigt at børnene skal kunne gå, cykle eller tage offentlige transportmidler på en tryk ▶

Der hakkes rabarber til kompot. Foto: Haver til Maver

måde. Men det har bare vist sig at være et godt tidspunkt i forhold til børnenes udvikling og fagsammensætning. Børnene er stadig unge i 4. klasse, men samtidig er de store nok til at forstå de teoretiske begreber, der arbejdes med, mener Daniel Hervik.

I driver ikke skolehaver i København – apropos trafikssikkerhed?

- Københavns skolehaver er jo gammel stolt tradition, hvor de har gjort det på deres måde i 100 år, tror jeg. De har blandt andet nogle meget fine skolehaver ude på Bispebjerg Bakke, som har ligget der i mange år – meget længere end vi har eksisteret – men som ikke har mad eller fagpersoner med, så det er en helt anden måde at drive skolehave på. Samtidig er Københavns kommune jo stor, så jeg tror kun det er omkring 10 procent af eleverne der har adgang til skolehaver, fortæller Daniel Hervik.

Skolehaver kræver rigtig meget plads, men der er ingen standardmål for hvor stor en Have til Mave-skolehave skal være. Som udgangspunkt forsøger Haver til Maver dog at lave driftsaftaler med kommunerne som årgangsdækkende tilbud, men det er forskelligt hvor mange 4. klasser der er og størrelsen varierer en del fra kommune til kommune.

Netværk for skolehaver

Vær med i det faglige skolehavenetværk, som er åbent for alle typer af skolehaver og interesserede. Netværket deler viden og erfaringer og afholder møder og arrangementer, hvor man kan få input om alt fra den nyeste forskning til lavpraktiske spørgsmål som hvordan man undgår rotter i skolehaven.

Mere at vide

Haver til Maver og Alinea har sammen udviklet syv naturfaglige, digitale forløb til elever i 1. -6. klasse. Forløbene er til undervisningen i natur/teknologi og har fokus på en virkelighedsnær og praktisk undervisning, hvor eleverne kan blive klogere på fx frø, afgrøder og kompost.

Se mere og tilmeld dig nyhedsbrev på havertilmaver.dk

Fællesspisning ved langbordet. Foto: Haver til Maver.

- På Frederiksberg er der for eksempel skolehaver til alle 35 4. klasser og det samlede areal er på cirka 3000 kvadratmeter. På Krogerup er arealet større, men der har de også en halmborg og en jordskokke-labyrint plus en nærliggende skov med huler i, hvilket vi ikke har her, selvom børnenes bede har nogenlunde samme størrelse, siger Daniel Hervik.

Den grønne rygrad

Sammen med den grønne tænketank CONCITO's Klimaambassade deltager Haver til Maver i projektsamarbejdet Den grønne rygrad, som går ud på at kortlægge og skabe overblik over kommunale grønne indsatser og undervisningsforløb for skolerne.

- Initiativet er kommet i stand i et forsøg på at få den grønne omstilling ind i

skoleforvaltningen, sådan at Haver til Maver ikke bliver en enlig svale. Et besøg i en skolehave i 4. klasse rykker jo ikke noget *alene*, vi er nødt til at være en del af noget større. Og der findes heldigvis rigtig mange gode tilbud, til forskellige målgrupper, som handler om grøn omstilling, og hvor børnene kommer væk fra skolen og beskæftiger sig med klimaudfordringer og løsninger, på vandforsyningsværker eller genbrugspladser for eksempel, siger Daniel Hervik.

Han tilføjer at Den grønne rygrad både er rettet mod kommunernes strategiske arbejde og den enkelte lærers planlægning af året:

- Vi ser ofte at lærere, ledere og forvaltninger ved meget lidt om, hvad der sker i deres egen baghave, for eksempel inden for Åben Skole. Men hvis man i kommunerne kan skaffe en sammenhængende kæde af muligheder og ting der foregår, vil man kunne klæde børnene bedre på til den klimamæssige virkelighed, de står i, når de kommer ud af 9. klasse, mener Daniel Hervik.

Projektet kører indtil videre i 20 pilotkommuner frem til foråret 2024, men håbet er og der arbejdes hårdt på at Den grønne rygrad kan udbygges og fortsætte i fem år mere, så flere lærere og kommuner kan komme til at få et bedre overblik over hvad der findes af grønne muligheder i lige netop deres område.

De Små Læser

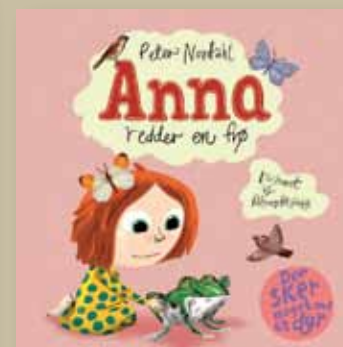
Gads Børnebøger præsenterer en verden af fantasi, venskaber og læseglæde

Lektor: Bøgerne er hyggelige, fyldt med humor og historierne er handlingsmættet. Ingen tvivl om, at de nok skal blive populære. Bogens illustrationer, som er i retro-stil, er udtryksfulde og morsomme og understøtter historierne på bedste vis.

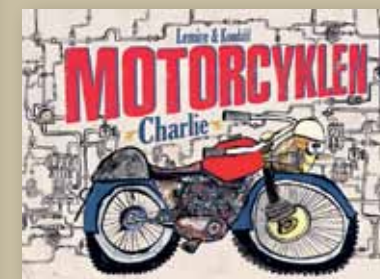
En hjertevarm oplæsningsbog om barndom, fantasi og fantastiske forskelle.

Tag med på nye redningsaktioner med dyrevennen Anna, når hun redder en frø i nød.

En tegneserie og et kæledyrsgys om undulaten Preben, der i virkeligheden er en Ondulat.

En herlig billedbog om hestekræfter, tændrør og ægte motorcykel-kærlighed.

Læs mere om bøgerne på gad.dk

På gad.dk kan du også tilmelde dig vores nyhedsbrev og holde dig opdateret om nye udgivelser, bøger og forfattere.

gads børnebøger

Samskabelse af vild natur, der hvor vi bor

Af Dorte Bøgh, PLC-vejleder og skolebibliotekar

Fra Cirkusgrund til biodiversitetsgrund – til glæde for både planter, dyr og mennesker.

I samarbejde med Mariagerfjord Kommune og Fællesrådet for Arden by har Arden Skole ansøgt Friluftsrådet og lokale sponsorer om ca. 100.000 kr. til at "Cirkusgrunden" - et kommunalt græsareal tæt på skolen - omdannes til et naturområde med hjemmehørende danske arter af blomster, buske, træer og de dyr, som de nye levesteder tiltrækker. Pengene blev bevilget og projektet er i dag en realitet!

Målet er at Cirkusgrunden er et dynamisk arbejdsområde for Arden Skoles aktiviteter for at bringe praktisk arbejde ind i undervisningen, så eleverne kan lære om biodiversitet med alle sanser og ved både praktisk og teoretisk arbejde samt formidle viden om det til andre. Samtidig er det et pilotprojekt for kommunens arbejde med at skabe større biodiversitet på kommunale fællesarealer.

Allerede i 2017 blev der nedsat en styregruppe med repræsentanter for skolens ledelse, PLC-vejleder og naturfagslærere, en biolog fra kommunens Natur og Miljø samt tre repræsentanter for Fællesrådet. Det tog tid for styregruppen at nå til en fælles forståelse af, hvordan vi bedst muligt kunne etablere et nyt 3300 m² stort undervisningsrum, hvor omdrejningspunktet er, at eleverne får praktisk forståelse for, hvordan mennesker kan etablere levesteder for dyr og planter. Biodiversiteten skulle øges på en græsplæne, som ikke længere blev anvendt til cirkustelt og byfest!

Planen kan skitseres i syv overordnede punkter:

1. Arealet bearbejdes med maskiner for at skabe flere niveauforskelle + tilførsel af store marksten og etablering af kvashegn

2. Et stisystem klippes i græsset
3. Anlæg af samlingsplads for skoleaktiviteter
4. Tilsåning af udvalgte felter med vilde, hjemmehørende græsser og blomster
5. Plantning af træer og buske
6. Undervisningsaktiviteter bl.a. fremstilling af insekthoteller og bestemmelse af planter og dyr
7. Formidling til lokalsamfund, byråd og en bredere offentlighed

PLC er med hele vejen

Forhindringer undervejs i etableringsfasen var der nok af, fx naboprotester, en gravhøj som lå lidt for tæt på det først ønskede område, dårligt vejr, og så Coronaperioden, der forsinkede al udvikling, men i august 2022 blev "Cirkusgrunden" til "Biodiversitetsgrunden" ved en indvielse med alle skolens elever, personale, inviterede gæster og journalister. Her formidlede eleverne, der havde deltaget i forberedelserne, til andre elever og de øvrige gæster og begivenheden kom endda i tv.

Ledelsen på skolen er bevidste om at Bekendtgørelsen lægger vægt på PLCs rolle som en vigtig part i skoleudviklingen, hvorfor man fra starten var opmærksom på, at PLC-vejlederen med biologi som linjefag, var en del af styregruppen, som stod for idéudviklingen af projektet og

ansøgning om midler. På den måde blev PLC-vejlederen, dvs. undertegnede, naturligt en tovholder på mange områder i projektet, for eksempel:

Forberedelse og inddragelse af kolleger betød at PLC-vejlederen planlagde en videndelmess, hvor kommunes biolog holdt oplæg for alle kolleger om biodiversitet. PLC-vejlederen eksperimenterede selv med praktisk biodiversitetsundervisning på en tom grund i byen. Yderligere motivering af kolleger, der kunne deltage i projektet sammen med eleverne, fandt sted ved vejledning på årsplansmøder. 5. årgang ville så frø, 6. årgang ville plante buske, 3. årgang ville lave insekthoteller, 4. årgang klippede pil i skolehaven til nye planter og 2. årgang plantede de nye skud. 7. årgang havde kræfter til at sætter stolper til kvashegn.

FNs 17 Verdensmål

I løbet af etableringsfasen var PLC-vejlederen tovholder på dele af den interne proces på skolen og dele af den eksterne, især i forhold til samarbejde og koordinering. Der blev samarbejdet med kommunens biolog og ikke mindst gartneren, det stod for indkøb af frøplanter, træer, buske og fik kommunes folk til at flytte rundt på jorden med store maskiner. Der blev samarbejdet med kollager om de aktiviteter børnene kunne deltage i og med den kreative håndværk-

og designlærer som flere gange rentegtede et kort over området efter styregruppens kruseduller. Indvielsen krævede samarbejde og koordinering mellem alle på skolen, med eksterne samarbejdspartnere og pressen. Her var det godt at være et hold af PLC-vejledere - på Arden Skole findes heldigvis både naturfagsvejleder og udeskolevejleder.

Kollegerne kom med mange gode idéer og nogle af dem er blevet realiseret. Det er dog nødvendigt at fastholde området som et naturområde for planter og dyr, så det er fx ikke her vi laver en skaterbane eller sanker bær til marmelade. Ideen med området er, at planter og dyr skal finde levesteder og mad her. Bær og frugter er kun til dyrene!

Indkøb af grej var selvfølgelig også PLC-vejlederens job jf. Bekendtgørelsen. Appen i-naturalist til bestemmelse af planter og dyr

blev afprøvet og der blev købt hegnsstolper, opslagsværker, bestemmelsesdug, lupper, skovle, net, træ til insekthoteller, trækvogn, i-pad og kamera og container til opbevaring af udstyret. Mærkning og systematisering af de analoge materialer klarede vi med hjælp fra den flexitidsansatte på PLC. Servicepersonalet var også en god medspiller med montering af lås på container, anskaffelse af stolper til kvashegn og opbinding af nyplantede træer.

I perioden har skolen haft fokus på FNs 17 verdensmål for bæredygtig udvikling, så det var naturligt at markere vores certificering som CHORA 2030 skole i foråret 2022 med at eleverne plantede 17 træer i en cirkel på området. Når træerne er store og danner læ, håber vi at eleverne vil huske tilbage på deres indsats.

Projektet er stadig i proces

Ting - tager - tid er en erkendelse som er

god at have med sig, når man arbejder med samskabelse. Arbejdet med etablering af biodiversitetsgrunden tog sin tid. Samtidig var det kun en begyndelse. Planen er i 2023 at udvikle undervisningsaktiviteterne og formidlingen til andre i et fællesskab mellem vejledere og lærere. Vi har mange gode idéer og jeg håber, at vi trods udfordringer, forsat kan finde energi og tid til at komme videre med at skabe god praktisk og teoretisk undervisning i det nyetablerede 3300 m² store undervisningsrum.

Undervisning på biodiversitetsgrunden skulle gerne give børn og voksne gode oplevelser og læring via sansning og fascination af naturen. Det, at vi aktivt og i fællesskab kan påvirke biodiversiteten positivt, kan måske bidrage til børnenes håb for kloden og give dem en nødvendig erkendelse af, at det er muligt at handle og ændre tingene til det bedre - og at det hele ikke kun handler om dig! ■

Undervisningsforløb om Biodiversitetsgrunden

DR Skole har sammen med Morten DD udarbejdet undervisningsmateriale **Giv os naturen tilbage til skolen**. I de fire små videoer indgår optagelser fra Biodiversitetsgrunden, skolegården og skolehaven på Arden Skole, mens biolog Morten DD fortæller om levesteder og biodiversitet. Med et tilhørende materiale skal eleverne undersøge skolens natur og biodiversitet. Herefter skal de skabe nye levesteder og på den måde være med til at give naturen tilbage til deres egen skole. Et supergodt og inspirerende materiale til natur- og teknologiundersøgelsen her i foråret!

Se mere her:

<https://www.dr.dk/skole/natur-og-teknologi/mellemtrin/tema/giv-os-naturen-tilbage-til-skolen>

Naturfag for fremtiden

Af Anna Johansen, lærer, PLC-medarbejder og naturfagsvejleder på Ellebækskolen i Næstved

Reportage fra Big Bang-konferencen 2023, som i år fejrer 10-års jubilæum som et sandt overflødhedshorn af viden og inspiration for alle naturfags- og matematik interesserede lærere.

På Big Bang-konferencen præsenteres det meste af det, der sker i Danmark på det naturfaglige og naturvidenskabelige felt, og det er altid dejligt at kunne sætte fokus på sit fag på denne måde, og dejligt for formidlere at få mulighed for at vise undervisere og hinanden hvad der sker på området. Hvad kan vi bruge det til på PLC? Jo, naturvidenskab er en vigtig del af livet, og vi skal være med til at inspirere og formidle til lærerne på skolen.

På min vej rundt på konferencen i år har jeg haft på to spor; dels naturfagsdidaktik – eller hvad man skal tænke på som underviser, dels Andreas Mogensens kommende rumrejse. Det første er super vigtigt for PLC-medarbejderne at være opmærksomme på, det anden er velegnet til udbrede på skolen, måske som tværfagligt emne.

For forståelsens skyld starter jeg baglæns med andendagen, hvor der var en keynote-taler, James de Winter fra Cambridge, som satte fokus på hvad han som forsker og lærerunderviser mente er vigtigst at tænke på når man planlægger og udfører undervisning i naturfag. Det er her oversat fra engelsk, når han taler om science – som man kan oversætte til både naturfag og naturvidenskab.

6 pointer om naturvidenskab

- Naturvidenskab er virkeligt
Mærk, føl, se, hør, lugt – tag udgangspunkt i dét, du oplever, lær børnene at blive opmærksomme på, hvad de mærker. Hvad sker der i kroppen, når du kører i rutchebane? Hvad ser du, når du ser på et blad med en lup? Forbind dig til verden!

- Naturvidenskab er alle vegne
I madlavning, fodbold, cykelsport, svømmehallen Se efter de virkelige eksempler – start med konteksten og gå derfra til teorien – ikke omvendt. Hans tip, hvis man skal læse én bog, er "Gathering Moss" af Robin Wall Kimmerer. En naturvidenskabelig og humanistisk bog om en af de første planter på jorden.
- Naturvidenskab handler om mønstre
Fuglesang kan ses som et mønster – lad eleverne tegne fuglesangen i luften og på et papir med en X og Y akse. Vupti, så har de lavet en hydrophonisk graf.
<https://physicsandbirdsong.wordpress.com/>

- Naturvidenskab er muligt at teste og få ens resultater
Uanset om det er på landjorden eller i luften, følger de samme love.
- Der er en progression i viden og tanker.
Nogle idéer er vigtigere end andre
Hvad kan eleverne? Mangler de nogle trin for at forstå det næste? Start med det konkrete.
- Fantasi er vigtigt for at forstå naturvidenskab
Vi må forestille os hvordan det er – man kan ikke se magnetbølger eller atomer, vi må lave modeller for at prøve at illustrere det. Når du underviser – prøv at se det som børnene ser det, når de ikke kender "vores" modeller af verden.

James de Winters foredrag blev fulgt af Mattias Tesfaye, børne- og undervisningsminister. Mattias Tesfaye fortsatte lidt i samme spor og lagde vægt på, hvor vigtigt det er at der er en stærk kobling mellem liv og undervisning:

"Undervisningen skal være håndgribelig for alle børn, i alle fag", understregede han i sit oplæg på konferencen. Og netop dette var omdrejningspunktet på alle de forskellige stande og oplæg, jeg overværede: Hvordan kan vi gøre naturfagsundervisningen konkret og vedkommende for eleverne?

Fra Danmark til det uendelige univers

Dét var titlen på det første keynote-oplæg, hvor Tina Ibsen, astrofysiker, og Anders Høeg Nissen, journalist, som står bag podcasten "RumSnak", gav deres bud på hvordan rumfarten har udviklet og vil udvikle sig. "Hvorfor sender vi mennesker til rummet?", spørger de sig selv og nævner tre grunde: Robotter kan ikke tage beslutninger lige så godt som mennesker. For at finde ud af hvordan livet fungerer, studere biovidenskab eller "life science" som det kaldes på det danske arbejdsmarked. Læring om kroppen kan ikke ske uden mennesker. Sidst, men ikke mindst taler de om "overview effekten", at vi ser jorden udefra og kan se hvor skrøbelig og lille den er, og derved forstår hvorfor det er så vigtigt at passe på vores klode.

I Danmark er der mange der arbejder med life science og forskning i rummet, men det er vigtigt for erhvervslivet at unge bliver ved med at søge mod videnskaben. At en dansk astronaut skal ud i rummet, er en oplagt mulighed til at få unges opmærksomhed. Andreas Mogensens tur til ISS er planlagt til august 2023 og skal vare i 6 måneder. Missionen har fået navnet Huginn efter én af Odins ravne, som flyver ud og henter ny viden.

Esero.dk er et dansk ressourcecenter for undervisningsaktiviteter vedrørende rummet til grundskolelærere og gymnasielærere. Det blev grundlagt af ESA, men er i dag ledet af Naturvidenskabernes hus

i samarbejde med Astra og Planetarium. På deres hjemmeside kommer der snart undervisningsaktiviteter og ressourcer som er relevante for STEM-undervisere. En del aktiviteter vil tage udgangspunkt i nogle af de 10 danske forsøg, som er med på Huginn-missionen, så eleverne kan få viden om forsøgene, men også mulighed for at arbejde hands-on med dem.

En af hovedaktiviteterne er, at eleverne kan arbejde med og designe hvordan fremtidens rumstation skal se ud. Hvordan skal man sove? Hvordan går man på toilettet, hvordan får man mad? Andreas Mogensen kommer med rumhilsner til eleverne, der præsenterer udfordringerne ombord på en rumstation. Der vil være materialer til alle klassetrin, så hold øje med siden, hvor der løbende kommer aktiviteter på.

Rock-IoT Science og ultra:space

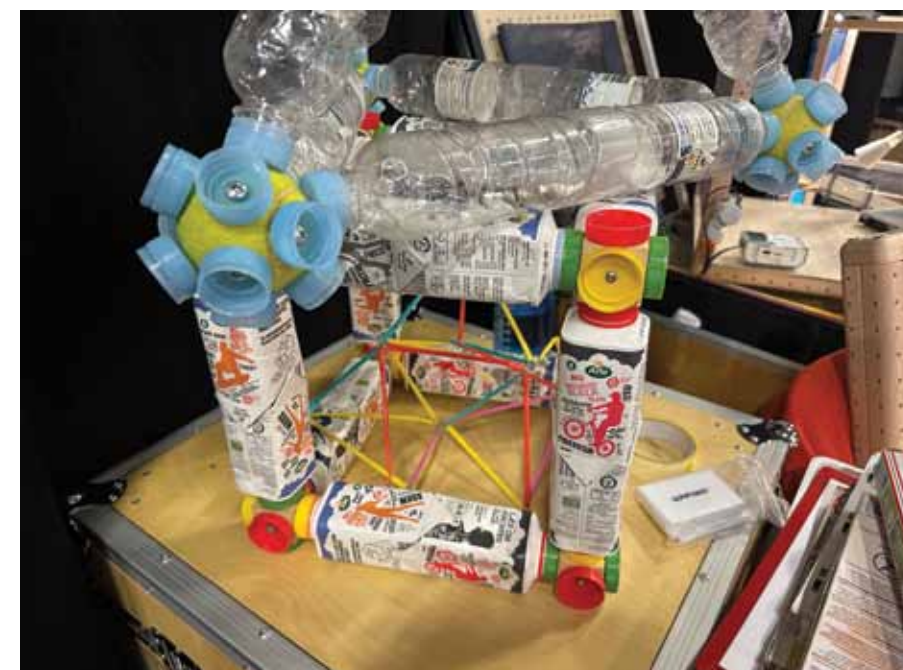
Sensorer og programmer der styrer målingerne er vigtige redskaber for eksperimenter i rummet. IOT (Internet of Things) er et begreb for noget, der er meget vigtigt i dagens verden, et netværk af ting – devices – der deler data med hinanden. Vi kender det fra Smartwatches og biler, der kan fortælle hvor langt de kan køre på det brændstof de har tilbage.

To undervisningsprojekter vil få elever til at afprøve metoder man bruger på ISS.

Andreas Mogensen skal gennemføre flere forsøg i rummet ved at opsamle data fra sensorer og derved undersøge fysikkens love i det vægtløse rum. 5.-7. klasser har mulighed for at få et gratis One-modem, som kan transmittre data fra ISS til jorden, og selv prøve kræfter med forsøget. Forløbet handler om rumfart og IOT. Det er i samarbejde med Lekolar, og hvis man tilmelder sig på <https://www.lekolar.dk/iss>, vil der være et webinar for lærere i maj.

Andreas Mogensen har også en micro:bit med i rummet. Ultra:space er et undervisningsforløb og en konkurrence, hvor vinderne får lov til at sende deres kode op til ISS. Eleverne vil kunne afprøve om der er forskel på hvordan tingene opfører sig i rummet og på jorden. Undervisningsmateriale på www.dr.dk/skole/ultrabit. Der er mulighed for alle klassetrin for at arbejde med den kommende rumrejse, og det er dejligt at der er så mange aktører der gør sig umage med at få det gjort nærværende og konkret for eleverne.

Bogtip: Andreas Mogensen - Danmarks første astronaut af Jakob Lund Pedersen, Børnebogsforlaget, 2022

Naturvidenskab i børnehøjde

Af Anna Johansen, lærer, Plc-medarbejder og naturfagsvejleder på Ellebækskolen i Næstved

Den nye børnebogsserie *Max og Meta* formidler naturvidenskabeligt stof på en sjov og narrativ måde for de mindste.

På den nyligt afholdte Big Bang-konference var der fokus på at forståelsen for naturvidenskab starter med sansning. Og på bogmarkedet kan man for tiden se en tendens til at bøger med naturvidenskabelige emner bliver formidlet på en narrativ og fantasifuld måde. Jeg tænker at begge dele udspringer af samme tankegang: eleverne i folkeskolen skal mærke og føle naturvidenskab som grundlag for en større forståelse af den fascinerende verden vi er en del af.

Formålet med en traditionel fagbog er at formidle fakta på en struktureret måde, så læseren kan få et overblik og finde informationer ved at bruge bl.a. indholdsfortegnelse og stikord. Men det er også muligt at formidle på en mere intuitiv og fortællende måde, hvor læseren kan undres og forundres sammen med bogen – og hvor kroppen er en del af oplevelsen og forståelsen af stoffet.

Efter at have læst den nye børnebogsserie *Max og Meta* fik jeg forfatteren, Troels Gollander, i tale. Han har skrevet bøger med fagligt indhold i mange år, så hvad er hans motivation for at formidle naturvidenskab med et narrativ?

Hvad er dine tanker bag at lave en skønlitterær "fagbog"?

– En skønlitterær fagbog er faktisk en meget god betegnelse. Ideen kom oprindeligt fra Lars-Ole Nejstgaard, der både har illustreret en masse fagbøger og skønlitterære bøger som bl.a. Manu Sarens børnebøger om Iqbal Farooq. Lars-Ole kontaktede mig, og så gik vi ellers i gang med at ping-ponge os frem til den første bog. Lars-Ole er en

fantastisk dygtig tegner og satiriker, der også leverer morsomme tegninger til Svikmøllen, fortæller Troels Gollander.

– Formålet med bøgerne er, at vores yndlingsmålgruppe bliver interesseret i naturvidenskab og lærer på en ny og sjov måde. Alle ved jo, at såvel børn som voksne lærer mest, hvis de har det sjovt undervejs, tilføjer han og lægger til at målgruppen er fra 6 år, men yngre læsere/lyttere kan også være med.

Formidling af svært stof

– Vi har selvfølgelig ikke opfundet det med at formidle viden gennem en fortælling. Tænk bare på, hvilken fantastisk masse historie børn lærer ved at læse *Emil fra Lønneberg* og *Tudemarie*. Ja, og så er der jo tv-serien *Matador*.

– Men Lars-Ole og jeg kendte ikke på forhånd til noget tilsvarende inden for naturvidenskab. For mig har det været en ualmindelig sjov opgave, fordi det jo er en del anderledes, end det jeg er vant til. Den gode og sjove historie er det bærende element, så det faglige stof bliver sneget ind ad bagvejen. Det er heller ikke nødvendigvis vigtigt at børnene forstår tingene 100 %. Tyngdekraft og farver kan jo også være en svær størrelse at forstå for os voksne, påpeger Troels Gollander.

Når du skriver fagbøger, hvad synes du er vigtigst?

– Det vigtigste for mig er at formidle det svære stof, så børnene kan forstå det. Jeg plejer at sige, at mit mål er at gøre det let uden at lyve. I *Max og Meta*-bøgerne har jeg fået et nyt redskab, fordi narrativet og

de to figurer giver os nye måder at kunne formidle naturvidenskabelige emner på. Meta er vores heltinde, der driver historierne frem med sin fandenivoldske tilgang til tingene, og hendes magiske evne til at ophæve tyngdekraften eller bringe dem til månen med et fingerknips. Max er den lidt gammelkloge forsigtig-per, som ved utroligt meget om næsten alt. Men som bliver stoppet af Meta, hvis han spiller lidt for klog og starter en længere forelæsning.

– Ja, og så er der faktisk en tredje figur. En lille navnløs flue, som er vores *sidekick*. Vores svar på Timon og Pumba fra "Løvernes Konge", som kan tage brodden

af det farlige, hvis der er brug for det – eller komme med en morsom tanke, som måske kun forældre forstår. Der må godt være lidt til de voksne. Men vi oplever nu, at ungerne udmærket forstår fluens – og dermed vores – humor, fortæller Troels Gollander.

Børn med på råd

Har du haft samtaler med børn i forhold til udviklingen af bøgerne?

– Både Lars-Ole og jeg har brugt vores børn og børnebørn i den kreative proces. Heldigvis er Lars-Ole ikke bare en dygtig tegner, han er også en hurtig tegner, og et tålmodigt menneske og han har kasseret

en masse tegninger, fordi vores børn og børnebørn har fået lov til at lege kongedatteren i Klods-Hans og råbe "Dur ikke!" . Det har været vigtigt at ramme den helt rigtige tone og det rette faglige niveau. Vi ville gerne have, at historierne var sjove, men det skulle på den anden side heller ikke være fjollet.

– Og selv om vi i virkeligheden formidler naturvidenskab på et ret højt niveau, så skulle det være muligt for både børn og forældre at forstå det. I alle bøger har vi en side med baggrundsoplysninger om bogens emne, som primært henvender sig til de voksne. Den side er i øvrigt med, fordi min egen datter ikke helt kunne forstå det med, at månen skifter udseende i løbet af en måned. Ja, og startscenen i bogen om månen er faktisk inspireret af min datters veninde, som en træt morgen på vej til børnehaven blev spurgt af sønnen: Hvorfor kan man se månen, selv om det er lyst?

– Den fjerde bog i serien handler om Tid, og en del af "plottet" er ret dramatisk. Men var det for dramatisk? Det mente jeg, og jeg sagde til Lars-Ole, at det måtte vi nok lave om. Men så afprøvede vi bogen på vores børnebørn, og vi fandt ud af, at det ikke var et problem.

Store drømme

Bøgerne er udgivet på eget forlag. Hvorfor – og hvilke fordele/ulempes der er ved det?

– Vi startede med at henvende os til de store børnebogsforlag med vores ret færdige bøger, og vi havde selvfølgelig en forventning om, at de ville omfavne et dreamteam bestående af landes bedste tegner og mest populære fagbogsforfatter. Men vi kunne hurtigt mærke, at der er krise i branchen.

– Det har været en stor fordel, at vi har kunnet tillade os at drømme stort. Til min fødselsdag ønskede jeg mig en Max og Meta-sang af mine voksne børn, så min søn komponerede en melodi og min datter satte ord på sangen. Midt i april skal vi promovere bøgerne i Bog og Ide i Køge (jeg bor i Herfølge), hvor jeg skal fortælle om bøgerne og Lars-Ole tegne for de unger, der kommer. Og med lidt held får jeg lokket min søn og datter til at stå for verdenspremieren på Max og Meta-sangen. Men vi stopper ikke her. Vi vil have bøgerne ud i verden og de skal blive til tegnefilm, siger Troels Gollander og lægger til:

– Nå, ja så er der det med ulemperne ... De handler om alt det praktiske og økonomiske. Jeg har været vant til at skrive og redigere, men nu er jeg også blevet bogfremstiller med kontakt til trykkeriet samt marketing- og økonomiafdeling. Men når den del bliver irriterende, så tænker jeg bare på det gode samarbejde med Lars-Ole og de bøger, vi får ud til vores yndlingsmålgruppe.

Bøgerne om *Max og Meta* udgives på Forlaget Meta. På forlagets hjemmeside er der en række quizzer og andre sjove og lærerige aktiviteter til gratis download: www.forlaget-meta.dk

De fire første bøger i serien udkom i april 2023:

Max og Meta – Månen
Max og Meta – Farver
Max og Meta – Tyngdekraften
Max og Meta – Tid

Til efteråret 2023 udkommer:

Max og Meta – Atomer
Max og Meta – Lyn og torden

Ja, der findes ængstelige ege!

Af Eline Mørch Jensen

Hvordan trækker træer vejret og hvad laver de om natten? Kan træer tale med eller hjælpe hinanden? Hvad lærer træbørn i skolen? Fin børnebog lukker op for en lille del af træernes forunderlige verden.

Peter Wohllebens *Kan du høre træerne snakke?* udkom på dansk for fem år siden, men er heldigvis stadig til at få fat i både på biblioteket og i handlen! Mange vil nok kende Wohlleben som forfatter til den internationalt berømmede bestseller *Træernes hemmelige liv* fra 2015. Bogen anses i dag for at være banebrydende fordi den giver et helt unikt indblik i en hemmelighedsfuld verden og kaster nyt lys over træernes evne til at kommunikere med hinanden og tage vare på deres afkom, syge og gamle.

Peter Wohlleben er uddannet skovfoged og har arbejdet med skovbrug i mere end 20 år i Tyskland, inden han i 2016 stoppede for at danne et skovakademi og drive et økologisk skovbrug for på denne baggrund at hellige sig formidlingen af sin store viden om skoven og dens fascinerende beboere. Også i *Kan du høre træerne snakke?* insisterer Wohlleben på at træer er i stand til at føle, lære og huske, og i sin formidling trækker han dels på egne erfaringer som skovfoged såvel som underviser af børn på sit skovakademi og fra guidede ture i skoven, dels på den nyeste forskning på området – et område vi stadig har til gode at forstå meget bedre.

Kan du høre træerne snakke? er bygget op som en opdagelsesrejse i skoven, hvor man kan finde svar på de vildeste spørgsmål, fx om hvordan træer interagerer med hinanden og deres omgivelser. Det gør de via et "svampeinternet", som løber under skovbunden og forbinder alle træerne, så de kan sende beskeder til hinanden. Bogen omhandler både træernes liv i skoven og byen og deres forhold til dyr, planter,

svampe og mennesker, hvorfor den også besvarer spørgsmål som Hvorfor er træer så vigtige i byen?, Hvordan renser skoven vandet? og – mere overordnet og filosofisk - Hvem tilhører skoven?

Desuden lægger Wohlleben op til spændende skovture, aktiviteter og lege, hvor deltagerne selv kan gætte med og lave quizzes om alt hvad der har at gøre med træernes forunderlige verden – helt nede i skovbundens mylder af liv eller langt ude i den store verden med forskellige klimaer, årstider etc.

Alt i alt er der tale om et overflødighedshorn af superspændende viden om træernes rige verden, formidlet på en sjov

og ligefrem måde og smækfuld af Peter Wohllebens smittende begejstring. Opbygningen er klar og overskuelig, sproget flyder let og på billedsiden er der masser af fine farvefotos og finurlige tegninger og vignetter ind imellem quizz-spørgsmål og faktainformationer. Kæmpe anbefaling herfra – til højt læsning, selvlæsning, gruppe- og emnearbejde og som inspiration til at komme ud af klasseværelset og gå en tur i skoven! ■

Kan du høre træerne snakke?
En opdagelsesrejse gennem skoven
Af Peter Wohlleben
128 sider
People's Press 2018

Sjov og nyttig viden om klimaet

Af Eline Mørch Jensen

Hvorfor planter vi ikke bare en masse træer? er titlen på en ny klimabog, der giver svar på en masse børns gode spørgsmål om klimaet – blandt andet om hvordan træer kan hjælpe os, hvordan de kan fjerne CO2 og hvilke træer der er bedst til det.

Det er vejrvært og klimajournalist Nina Bendixen og børnepsykolog Margrethe Brun Hansen der har sat sig for at besvare børnenes vigtige spørgsmål ud fra ideen om, at jo mere børn ved, desto bedre rustede er de. Forfatterne møder børnene i øjenhøjde i et mundret sprog og på en sober, men samtidig ligefrem og let facon, med bonusinfo om køers prutter, bøvses og lort (vidste du for eksempel at danske bondegårdsdyr som køer, grise, får osv. og hver dag laver 84.000 tons lort) og sjove ideer til aktiviteter á la "Lav dit eget genbrugspapir".

Bogen fortæller også om nogle af de vilde ting, jorden og naturen har

gennemgået gennem tiden, og om de mange gode klimatiltag som er i gang. Vera på 10 år vil eksempelvis gerne vide om man ikke kan gøre noget for at få kerner til at prutte og bøvs lidt mindre, og her hører vi om hvordan man i dag prøver at ændre koens kost ved at servere tang og citrongræs for at gøre den mere klimavenlig. Med sin på én gang klare og optimistiske tilgang vil *Hvorfor planter vi ikke bare en masse træer?* ikke bare gøre børnene klogere, men også give dem håb og inspiration til selv at handle, for på den måde at være med til at vende udviklingen i en mere grøn og bæredygtig retning.

Bogen er gennemillustreret med livfulde og farverige tegninger og vignetter af Bjørn Nørbo Andersen, den er særdeles velegnet til både højt læsning og samtaler og selvlæsning fra ca. 9 år.

For hvert solgt eksemplar af bogen, donerer forlaget penge til at der bliver plantet et træ. ■

Hvorfor planter vi ikke bare en masse træer?

Af Nina Bendixen og Margrethe Brun Hansen
160 sider
Carlsen 2023 (udkommer 30. maj)

Naturens gang på vers

Af Eline Mørch Jensen

Det er pindsvinet Pirke,
hun strækker sig lidt,
med slunken mave
og stor appetit.
For kroppens depoter
er helt brugt op:
'Jeg kan slet ikke kende
Min tynde krop.'

De to bøger om pindsvinet Pirke, som i den første bog, sammen med sin ven musen Mattæus, gør sig klar til at gå i hi for vinteren, og i den næste bog vågner op af vinterhiet og ikke kan finde vennen, er intet mindre end henrivende i både ord og billeder! Opslagene myldrer af kæde, sæde og finurlige vækster og dyr, der alle lever i skoven, blandt andet bænkbidere, kejserkåbens larver, salamandere, humlebier, ørentvister, sangdrosler, citronsommerfugle, regnorme, ræve og mange, mange flere.

Teksterne er dels på vers, dels i små fakta-afsnit med overskrifter som "Bæveren bygger en dæmning", "Frøen lægger æg" og "Rødstjerten har været i Afrika". De farverige og virkelig fine tegninger, som folder sig ud hen over siderne, er sanselige og skiftevis realistiske, for eksempel med tværsnit af skovbunden med spirer i jorden og blomster, træer og græsser ovenpå, eller billeder af forskellige dyrs udviklingstrin, ind imellem med fantasifulde små alfeligende figurer med kikkert og bøllehæt.

Bøgerne er på én gang poetiske og samtidig med masser af spændende, sjove og brugbare info om livet i skoven. ■

Forår med pindsvinet Pirke
Tekst og illustrationer af Karen Borch
Gyldendal 2023

Efterår med Pindsvinet Pirke
Tekst og illustrationer af Karen Borch
Gyldendal 2021

Planter med superkræfter

Af Anna Johansen, lærer, PLC-medarbejder og naturfagsvejleder på Ellebækskolen i Næstved

"Meningen med bogen er at finde svar på spørgsmål du ikke vidste at du havde", står der i bogens intro. Hvis man troede at bogen handlede om superhelte-mutanter bliver man måske skuffet, men så alligevel ikke, for den fortæller om spiselige planter, som ved menneskets hjælp er muteret og blevet til planter med superkræfter.

Samarbejdet mellem Iban Eduardo Muñoz, som er forsker i planters genetik og udvikling og Alberti Montt, som er en prisbelønnet illustratør har resulteret i en meget farverig og informerende bog. Illustrationerne er klare og kraftige og Alberti Montt har personliggjort planterne med øjne og arme og ben.

Hvert opslag behandler et emne kortfattet og overskueligt og nederst på hver side er

der små "grøntsager", der sammenfatter sidens pointer på en sjov måde. Bogen starter med at give læseren en opgave – skriv alle de spiselige planter, du kender, ned. Det følges der op på i løbet af bogen, hvor man med jævne mellemrum skal genbesøge sin liste og kigge på den med nye øjne. På den måde bliver læseren aktiveret og får lyst til at bladre frem og tilbage i bogen, for at huske hvad der stod på de forrige sider.

Jeg tænker at bogen kan bruges på flere måder. Dels som oplevelses- og læsebog for nysgerrige og videbegærlige børn, fra ca. 2.klasse, dels som indføring i emnet i biologi eller i et projekt. Den er på et ret højt fagligt niveau, selv om de har tydeliggjort forklaringerne, så alle vil kunne forstå dem. Der tages forskellige problemstillinger op, som fx genmanipulation og jordens fødevareforsyning, og endelig er der et godt register, der gør det nemt at finde de relevante oplysninger i bogen.

En virkelig indbydende og informerende bog, som jeg varmt vil anbefale til bibliotekerne.

Tæmmede planter og andre mutanter
Af Iban Eduardo Muñoz og Alberti Montt
40 sider
Forlaget Albert 2023

Hvor stor er en dino-hjerne?

Af Anna Johansen, lærer og PLC-medarbejder på Ellebækskolen i Næstved

Bogen starter med at introducere børnene og dinosaur-eksperterne Hans og Ida. Det er dem, der igennem bogen vil vise læserne deres yndlingsdinosaurer og gøre dem klogere på nogle af de vigtigste kendetegn og karakteristika ved dinosaurerne.

7 forskellige dinosaur-arter præsenteres, hver på tre opslag. På det første opslag er der en stor illustration af dyret og forskellige faktatekster der fortæller om udvalgte kropsdele på dyret.

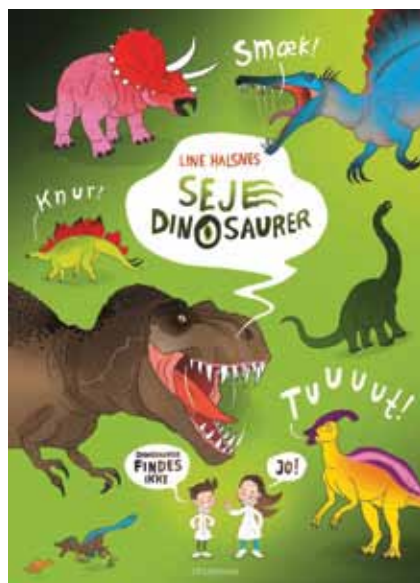
Andet opslag består af illustrationer fra forskellige hverdagsituationer, fx om hvordan dyret indtog føde eller forsvarede sig mod sine fjender. På det tredje opslag bliver dinosaurussen dissekeret, så man kan se hvad der er inden under huden på den. Her giver

forfatteren også opgaver til læserne, fx "Hvor mange sten har brontossuren i maven" eller "Hans har glemt, hvor han har lagt stegosaurussens hjerne! Kan du hjælpe ham med at finde den?".

Forfatteren har tænkt over, hvad hun synes er vigtigt for børnene at vide om de forskellige arter. Hun fortæller om hvordan æggene og ungerne ser ud og fokuserer både på udseende og det indvendige såvel som på hvordan fordøjelsen fungerer og hvor stor hjernen er. De forskellige observationer bliver ikke fremlagt som absolut viden, hun italesætter også områder, hvor forskerne er uenige eller mangler viden.

På den måde bliver det en rigtig fin samtale- og forundringsbog, som egner sig både til oplæsning og til børnenes selvstændige læsning og opdagelse, især i indskolingen.

Seje dinosaurer
Skrevet og illustreret af Line Halsnes
56 sider
Gyldendal 2022

Kæmp for naturen!

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget

Cecilie Eken leverer med sin nye roman *Natblomst* et superaktuelt indspark i debatten om bevarelsen af vores vilde natur. Måske er det på tide, at vi mennesker erkender, at "vi skal møde alt det, der er levende natur på lige fod - som noget vi har et fællesskab med?"

Mia får i hvert fald noget at tænke over, da hun møder Sølvblomst - en lille fin og venlig plantepige - i den overgroede have, der ligger på samme vej som det hus, hun netop er flyttet ind i sammen med mor, lillebror og en ny far.

Mia er vred og frustreret over flytningen fra far, skoleskift og et nyt hjem. Efter et skænderi med sin mor gemmer hun sig i en have, hvor et kæmpe træ tilsyneladende har overtaget stedet. Et rigtig rart og trygt sted, men alligevel lokkes hun af en noget skummel advokat til at hælde gift i træet, så det dør. Belønningen for at gøre det, var naturligvis en ny mobiltelefon - og hvem kan modstå sådan en? Mobiltelefonen symboliserer fremmedgørelsen fra naturen.

Mia kommer heldigvis på bedre tanker ved hjælp af sin nye klassekammerat Christian og to unge mænd - naturfagslæreren Simon og biologen Jonas. Hun tilgives også af plantepigen, der mister sit hjem, da træet dør. Efter en dramatisk afslutning, der indebærer at hjælpe en far som nærmest er gået i opløsning ovenpå skilsmissem, finder Mia et nyt hjem til Sølvblomst, og hun redder naturen nøjagtig som Jonas og Simon gjorde mange år tidligere i forgængeren *Sølvblomst*.

Sølvblomst udkom første gang i 2002, og den er i forbindelse med fortsættelsen *Natblomst* (2021) blevet genudgivet af forlaget Gutkind. I *Sølvblomst* var det drengen Jonas og hans bedste ven Simon, der opdagede, at nogen havde brug for deres hjælp. Naturen havde brug for dem i skikkelse af den på samme tid skrøbelige og stærke plantepige, *Sølvblomst*.

Begge bøger behandler temaet menneske/natur på en spændende og medrivende måde. De løftede pegefingre er der - naturligvis - men ikke på nogen bedrevindende måde. Det er gennem en fin kobling af empati og indsigt, at læseren kommer til at forstå, at noget må

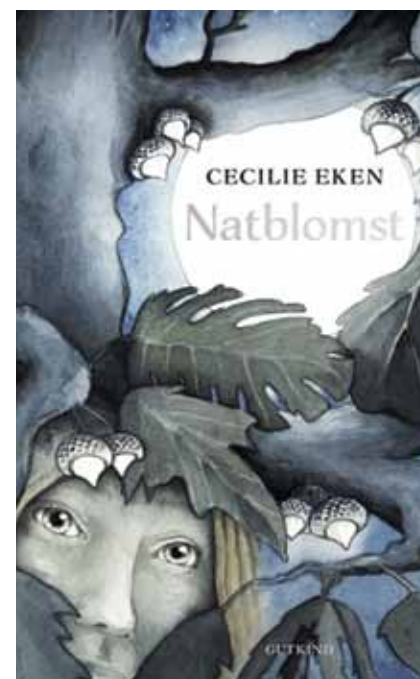
gøres - og at der faktisk er mulighed for at gøre noget - *at handle* - som Jonas og Simon gør i *Sølvblomst*, og som Mia gør her i efterfølgeren *Natblomst*.

Sølvblomst og *Natblomst* er velskrevne bøger og har en spændende handling, der giver lyst til at læse videre. Sideløbende med hovedtemaet "naturen over for mennesket" er der flere temaer som skilsmisse, venskaber, ensomhed og om at finde styrke i sig selv. Temaer mange børn kan spejle sig i. Begge bøger kan læses selvstændigt, men mest oplagt vil det være at læse i sammenhæng.

Begge bøger finder forhåbentlig vej til dit lokale skolebibliotek, og måske vil CFU investere i classesæt, så du kan læse dem med din 4.-7.klasse. Forlaget Gutkind har som supplement til bøgerne udgivet et aktivitetshæfte med opgaver samt et forfatterinterview.

Fine forsideillustrationer af Kamilla Wichmann. Smukke planter, blomster og et par insisterende øjne, der trækker os med ind i den vilde natur. Den natur, som kan være anderledes, fremmedartet og ukendt, men som vi skal være nysgerrige på og kæmpe for at bevare.

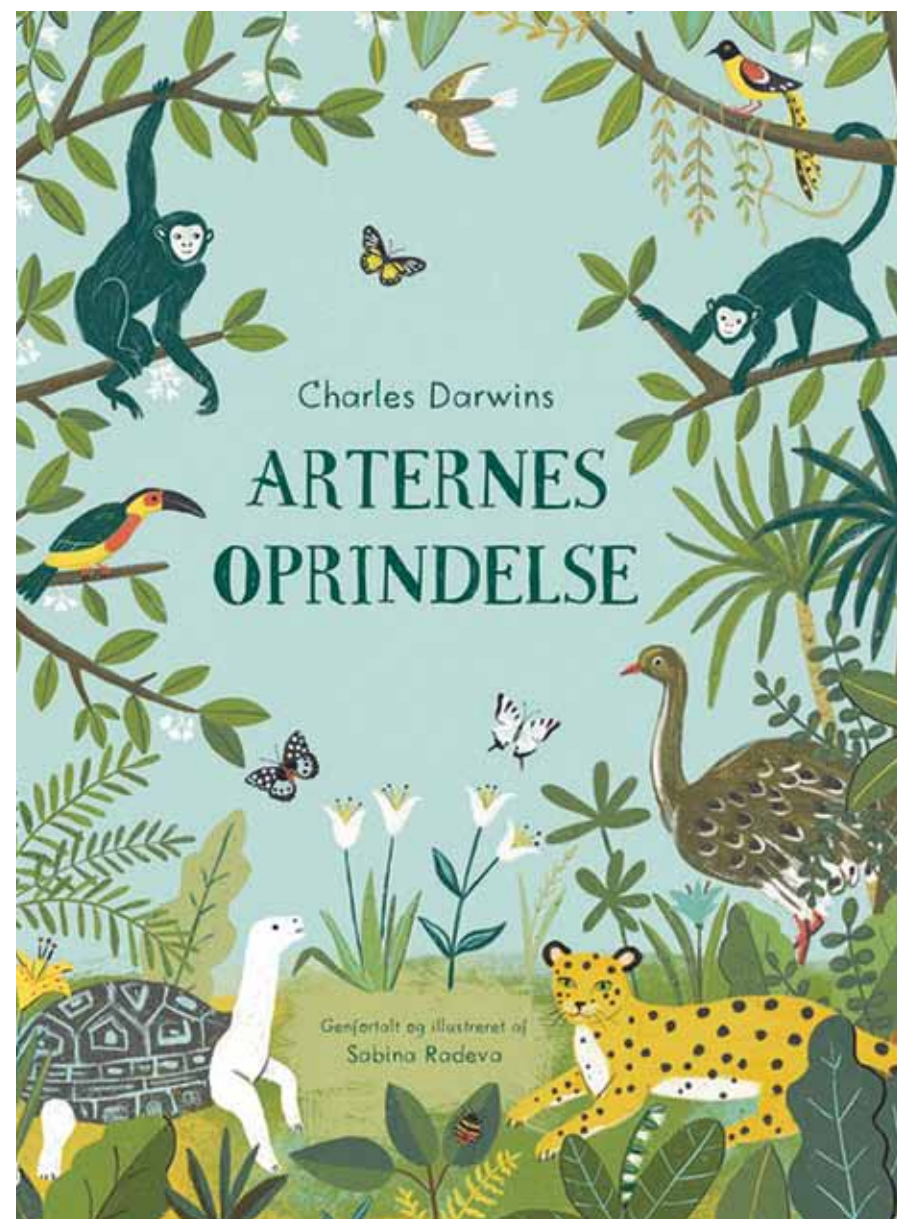
Natblomst (1.udgave)
208 sider
Af Cecilie Eken
Forlaget Gutkind 2021

Sølvblomst (3.udgave)
Af Cecilie Eken
171 sider
Forlaget Gutkind 2021

Evolutionen i billeder

Af Eline Mørch Jensen

Og *hvilke* billeder! Illustrationerne i Sabina Radevas genfortælling af *Charles Darwins Arternes oprindelse* er dybt originale, sanselige og betagende smukke og bogen er simpelthen en nydelse at fordybe sig i.

Sabina Radeva er grafisk designer og illustratør med base i London. I 2008 blev hun uddannet i molekylær biologi ved Max Planck Institutet i Tyskland, men året efter forlod hun videnskaben til fordel for en kreativ karriere, og har siden uddannet sig som illustratør.

Bogen fortæller om Charles Darwins rejse med HMS Beagle, hvor han studerede dyr og samlede fossiler og forsøgte at identificere sine fund så præcist som muligt, inden han gik i gang med at skrive, studere og diskutere med andre forskere, for – efter 20 år – i 1859 at udgive *Arternes oprindelse*. Her fremlægger han sin teori om at "arter er grupper af levende skabninger, der ligner hinanden og kan få babyer sammen. Men selv, hvis de tilhører den samme art, er der ikke to dyr, som er helt ens", som Sabina Raveda opsummerer det.

Undervejs i bogen krydrer hun tekst og illustrationer med citater af Darwin selv, som eksempelvis: "Selvom der er stor forskel på de forskellige dueracer, deler jeg den almindelige overbevisning blandt naturhistorikere, at de alle nedstammer fra den vilde klippedue." Hvorefter følger en række meget specielle, ja faktisk ret vilde efterkommere af klippeduen, som i hvert fald ikke ligner dem som lever omkring pølsevognene herhjemme ret meget – selv om man aner visse fællestræk.

Raveda fortæller om Darwins usikkerhed, blandt andet om at han ikke fandt svar på hvordan livet opstod på jorden, men at hans teori til gengæld forklarer, hvordan det udviklede sig til det liv, vi ser i dag. Hun nævner også at han godt vidste, at hans teori var svær at bevise, og at hans bog er fuld af spørgsmål, som han forsøger at besvare, for eksempel spørgsmål som: "Hvis arter gradvist forandrer sig over tid, hvorfor ser vi så ikke mange mellemformer midt i alle disse forandringer?" Hans forklaring på dette var i Ravedas fortolkning at "naturlig selektion gør levende skabninger bedre tilpasset deres omgivelser. Så snart dyr med mere nyttige træk opstår, vil de konkurrere med og erstatte dem, som er dårligere tilpasset."

På denne måde formidles Darwins arbejdsmetode og teori meget fint samtidig med at børnene lærer om værdien af at bruge sin nysgerrighed og undres, lige som de opfordres til selv at teste egne evner til at observere ved at bruge oversigterne i bogen til at identificere bogens insekter.

Bagest i bogen findes desuden noter om begreber som DNA, gener, arv, variationer og mutationer samt en liste over forskellige fejlopfattelser (nej, vi nedstammer ikke fra aberne!) og en ordliste med forklaring på ord som primater, sediment og stamfader. Illustrationerne fuldender som sagt oplevelsen! ■

**Charles Darwins
Arternes oprindelse
Genfortalt og illustreret af Sabina
Radeva
Forlaget Albert 2019**

Luk naturen ind

Af Eline Mørch Jensen

Sænk farten er en virkelig dejlig opslagsbog, som smitter med sin begejstring over naturens rigdom og mangfoldighed. I 50 opslag fortæller den om skabninger som for eksempel sommerfuglens transformation fra larve til sommerfugl, om flagermusens natlige jagt og østersen, som kan danne en perle af en parasit, der trænger ind i dens skal, samt om naturens utrolige og fantastiske mirakler, som sker hver evig eneste dag året rundt. Det er altså ikke her, man skal slå op, hvis man vil vide mere om stadig flere arters uddøen, mangel på biodiversitet eller de voldsomme klimaudfordringer.

Til gengæld kan man lære hvordan snefnug, skyer og regnbuer dannes, om fænomener som tordenvejr om sommeren, slangens hamskifte, hylende ulve og laks som svømmer op i floderne, når de begynder deres gydevandring. Om myggen hedder det eksempelvis: "Den lille irriterende myg kan være en plage, men inden du klasker den, bør du tænke over, hvilken rolle den spiller i naturen."

Og videre: "Myg er vigtige bestøvere af planter. De hjælper med at overføre pollen fra blomst til blomst i deres søgen efter nektar. Myg er også en vigtig fødekilde for andre, som fugle, frøer og fisk. Og de har god grund til at genere dig! Det er faktisk kun hunmyg, der prøver at stikke os med deres lange snabel for at suge vores blod. Hunmyggene har brug for protein for at kunne formere sig, og det får de både fra vores blod og fra nektar (...)"

Sænk farten vil have os til at stoppe op og være opmærksomme på alt det der finder sted i naturen. Se, høre og sanse lyde og lugte og årstidernes skiftende cyklus af liv og død og udvikling. Teksterne er korte, enkle og informative, mens billedsiden med sine farverige tegninger fungerer fint som illustration og supplement til uddybning af fortællingerne. Begge dele inddragende og inspirerende og med det erklærede mål at børnene, efter læsningen, selv går ud og oplever naturen. ■

**Sænk farten
Find ro i en travl hverdag med 50
historier fra naturen
Af Rachel Williams
Illustreret af Freya Hartas
119 sider
Forlaget Albert 2021**

Sommertur torsdag den 1. juni 2023

Program:

- 11.00 Ankomst til Kornets Hus, Guldagervej 501, 9800 Hjørring. Her får vi brunch og rundvisning.
- 13.30 Sct. Catharinæ Kirke med rundvisning. Lille Kirkestræde 1, 9800 Hjørring. Kaffe/te i kirken.
- 15.00 Hjørring Kunstmuseum, P. Nørkjær Plads 15, 9800 Hjørring. Museet fylder 60 i år og bygningen 20. Derfor særudstillinger i 4 etager med bl.a. „Kræn Hild“, Poul Anker Bech og Finn Juel samt, hvad museumsinspektør Kirsten Tange Maagaard standser ved. Derudover omvisning på P. Nørkjær Plads med Bjørn Nørgaards skulpturer.
- 17.30 Spisning „Hos Uffe“, Vendsyssel Teater Café, Banegårdspladsen 4, 9800 Hjørring.

Deltagere:

Alle medlemmer af PLC's pensionistgruppe med ledsager. Pris pr. deltager: 500 kr. Turen støttes økonomisk af Lokalkreds Nordjylland.

Tilmelding:

Senest onsdag den 17. maj 2023 til jha@has.dk

Der udsendes deltagerliste med betalingsangivelse hurtigst muligt efter deadline. Ret til ændringer forbeholdes. Jens Holt Andersen, Hanne Nymark og Ernst Beckman.

**Pædagogisk LæringsCenterForening
Lokalkreds Nordjylland
Pensionistgruppen**

Litteratur for børn og unge i og om Grønland

Lene Therkildsen på sit kontor i Nuuk.

Af Anna Johansen, lærer og PLC-medarbejder på Ellebækskolen i Næstved

Trods sin befolkningsstørrelse på godt 56.000 har Grønland et rigt kunst- og kulturliv. Sidst i november 2022 var jeg så heldig at komme til Nuuk og besøge Landsbiblioteket og milik publishing, et forlag, der har specialiseret sig i at udgive bøger på både grønlandsk og dansk.

Jeg var interesseret i at få indblik i hvilke børne- og ungdomsbøger der bliver skrevet og udgivet i Grønland, og hvad de kan bruges til i folkeskolen. Det kunne også være sjovt at finde ud af, hvordan det grønlandske bibliotekssystem fungerer, og hvad børnene og de unge

læser i Grønland. For at få svar på mine spørgsmål opsøger jeg først forlægger på milik publishing Lene Therkildsen. Vejen til hendes kontor går over grundfjeldet langs en stor og trafikeret vej. Huset ligger med den smukkeste udsigt over Nuukfjorden.

AJ: Hvor længe har du været forlægger i Grønland?

LT: "Jeg kom herop som ung, nyuddannet bibliotekar i 1984 og startede med at arbejde på Landsbiblioteket. Senere arbejdede jeg i Departementet for uddannelse, hvor jeg kom til at samarbejde med det hjemmestreejede forlag Atuakiorfik om at producere undervisningsmaterialer til erhvervsuddannelserne. Der fik jeg siden job som redaktør og arbejdede i en hel del år, hvor jeg lærte forlagsbranchen at kende. I 2003 blev jeg selvstændig og startede milik publishing.

Jeg har altid haft et stort hjerte for børn og børnebøger, selv om det ikke er

det eneste, vi udgiver. I starten udgav jeg nogle få oversatte børnebøger fra islandsk og norsk, men hurtigt blev min prioritering at udgive originale bøger af grønlandske forfattere og kunstnere.

Bøger på begge sprog

Når man har et forlag i Grønland, er det primært den grønlandske befolkning, man udgiver bøger til, og først i anden ombæring det danske publikum. milik har som et af få forlag næsten konsekvent udgivet på begge sprog. Som etnisk dansker har min ambition været at formidle noget om Grønland i Danmark, og derfor sælges bøgerne også gennem danske boghandlere. Jeg har prøvet at slå et slag for forlagets bøger over for CFU, da jeg ved, at man mangler grønlandsk litteratur og litteratur om Grønland rundt omkring på danske skoler. Det er jo obligatorisk at undervise i, men det har jeg dog ikke fået den store respons på."

AJ: Hvordan finder og udvælger du bøger til udgivelse?

LT: "Der er langt flere, der henvender sig, end jeg har mulighed for at udgive. Kvalitet og originalitet er selvfølgelig vigtige vurderingskriterier, og det har for eksempel ført til et mangeårigt samarbejde med Naja Rosing-Asvid, som blandt andet har skabt serien om den lille hjælpeånd *Aqipi* – det udtales Agripi, q-lyden er som når man får en myg i halsen. De smukt illustrerede billedbøger formidler den traditionelle grønlandske kultur på en humoristisk måde. De er blevet taget godt imod og er ved at være udsolgt på grønlandsk.

Aima-bøgerne, som Bolatta Silis-Høegh har skrevet og illustreret, har jeg også udgivet med stor fornøjelse. De er meget nytænkende i både sproglig og kunstnerisk henseende og er helt på niveau med mange af de nye, danske billedbøger. De sælger desværre ikke helt vildt godt – dem, der kender dem, elsker Aima, men når de står på boghandlerens hylder, bliver de ofte fravalgt til fordel for mere traditionelle bøger, som far og mor kender fra deres egen barndom. Men jeg synes, det er vigtigt, at bøgerne også skildrer nutiden og den moderne kultur."

Skrivekonkurrencen Allatta!

Lene Therkildsen fortæller at der i Grønland findes en skrivekonkurrence for unge ved navn Allatta!, som milik har været med til at organisere, hvor 10 vindernoveller bliver udgivet i en antologi på både grønlandsk og dansk. Forfatterne skriver på det sprog, de kender bedst, og så bliver novellerne efterfølgende oversat til det andet sprog.

LT: "Den første konkurrence var i 2013, og her var Niviaq Korneliussen én af vinderne. Hun fik året efter et fortjent gennembrud – nærmest internationalt – med romanen *HOMO sapienne*, som handler om at være ung og finde sin identitet. Den er på samme tid meget grønlandsk og meget universel i sin tematik og er oplagt at arbejde med i de ældste klasser. Senere har Niviaq som den første grønlandske forfatter nogensinde vundet Nordisk Råds litteraturpris i 2021 for romanen *Blomsterdalen*, som blev udgivet

sideløbende på grønlandsk og dansk af milik publishing og Gyldendal i 2022.

Flere vindere fra Allatta!-konkurrencerne, blandt andre Sørine Steenholdt, har bagefter udgivet bøger i Grønland, så det er helt sikkert en god måde at finde og støtte nye forfattere. I Grønland har vi så mange kunstnere, der har vi en virkelig en rigdom. Men det er begrænset, hvor mange virkelig talentfulde forfattere, der er, de skal dyrkes noget mere. Der er ingen forfatterskole, men der er en meget aktiv forfatterforening, som holder kurser en gang imellem.

En udfordring for de grønlandske forfattere er, at der ikke er så mange forlag, der kan hjælpe med udgivelsen af deres bøger. De få, små, eksisterende forlag har ikke mulighed for at udgive særlig mange bøger om året, så selvudgivelse kan blive en måde at komme ud med sine værker. Grønlands forfatterforening holdt i november 2022 et seminar for at drøfte, hvordan betingelserne for grønlandsk litteratur kan blive bedre, både i forhold til udgivelse og til læsevaner, især i byggerne."

Besøg på Grønlands Landsbibliotek

Sidst i november, hvor jeg befinder mig i Nuuk, hænger der julestjerner i vinduerne over hele byen. Man er ikke i tvivl om,

at julen er vigtig og nærværende. På Grønlands Landsbibliotek, Nunatta Atuagaateqarfia, er der juleklippe-dag og fyldt med børn, forældre og bedsteforældre, der klipper på livet løs. En af drengene går livligt op i det flotte vægmaleri, malet af Miki Jacobsen, som forestiller den grønlandske natur og mange af de sagnvæsener, der er vigtige i kulturen.

Erik Overby, der er bibliotekar, viser mig rundt i børnebiblioteket. De fleste af bøgerne er nogle vi også kender fra de danske biblioteker, for eksempel af Sabina Lemire og Jan Kjær, *Harry Potter*-bøgerne og også ældre bøger af blandt andet Jørgen Clevin. Der er en del bøger på grønlandsk, mange, der er oversat fra dansk, men også nyere billed- og fagbøger skrevet og illustreret af grønlandere. De mest populære billedbøger lige nu er bøger om sagn, som det om Havets moder, samt bøgerne om *Aqipi*.

Elisabeth Jensen Poulsen står for indkøb og distribuering af bøger til alle biblioteker i Grønland. I de fleste bygder er skolen og biblioteket det samme sted. Hver udgivelse i Grønland bliver købt ind i ca. 85 eksemplarer og sendt ud, én til hvert bibliotek. Der er få udgivelser hvert år, så de køber alt. Ældre bøger, som stadig er populære, bliver repareret så længe det kan lade sig gøre, da de ikke bliver genoptrykt. ▶

Miki Jacobsens vægmaleri på Nuuks folkebibliotek.

Juleklip på Nunatta Atuagaateqarfia, Nuuks folkebibliotek.

Elisabeth er aktiv i Nordisk kulturkontakts projekt "Den nordiske bogslugeren", der skaber pædagogiske hjælpematerialer til billedbøger fra alle de nordiske lande. Der findes materiale til bl.a. *Aima* og *Aqipi*-bøgerne. (Se mere på hjemmesiden: Bokslukaren.org).

Aima-bøgerne, Bolatta Silis-Høegh

Bolatta Silis-Høegh er uddannet billed-kunstner. Da hun selv begyndte at få børn, dukkede minder fra hendes egen barndom op, som hun har fabuleret ud fra i historierne om pigen Aima. Bøgerne er moderne i udtrykket, både på billed-siden og i handlingen.

Billederne er lavet som en blanding af akvarel og collage, farverne er meget kraftfulde og skildrer et grønlandsk landskab. Børnene i historien har farverige og humoristiske ansigter i over størrelse. De voksnes ansigter ser man aldrig, det hele er skildret fra børnenes synspunkt.

I *Aima* skal hun begynde i skole og forestiller sig alt muligt, som hun vil være, når hun bliver stor. I *Aima schhh* kan Aima ikke sove, og en fantasiven dukker op. Hun får Aima til at lave sjove ting, og hvad med mor og far, tror de på fantasiven? I *Aima møder Fjeldets Moder* går Aima i 2. klasse og skal selv gå hjem fra skole for første gang. Hun går sammen

med sin veninde, de laver lidt løjer på vejen og holder pause hos venindens farmor, som hun for sig selv kalder for Fjeldets Moder (i modsætning til Havets Moder). Går det nu godt med at komme hele vejen hjem?

Bøgerne er fine til dialogisk læsning, da man kan snakke med børnene om måden, de er illustreret på samt om forskelle og ligheder mellem et barns oplevelser i Grønland og i Danmark. De er på humoristisk vis i familie med fx *Pippi Langstrømpe* og *Villads fra Valby* og egner sig fortrinligt både til oplæsning og til, at børnene låner dem med hjem.

Ivalo og Minik, Naja Rosing-Asvid

Ivalo og Minik er en papbog, hvor hvert opslag består af et stort anskuelses-billede, omkranset af billeder og gloser på grønlandsk og dansk (se opslag på modstående side). Historien følger Ivalo og Minik, som er navnesøskende til kronprinsparrets tvillinger, i forskellige hverdagsagtige situationer. Deres hjem ligner på mange måder et dansk hjem, men i detaljerne kan man se det traditionelt grønlandske.

Bogen er eminent til at snakke om kulturen ud fra og til at se ligheder og forskelle. Samtidig er der mulighed for at lære og lege med grønlandske gloser. Bogen er også lavet som en findebog,

hvor man skal finde den lille, gule fugl, der gemmer sig på hvert opslag, og mange andre finurlige ting.

Aqipi, Naja Rosing-Asvid

Aqipi er en lille hjælpeånd, som vi følger i sjov og alvor, og igennem ham stifter vi bekendtskab med den grønlandske sagnverden. Bøgerne kan sagtens bruges i folkeskolen til at lære om traditionel grønlandsk kultur på en sjov måde.

I *Aqipi - til sommerfest* er menneskene flyttet til sommerbopladsen, hvor de holder den årlige sommerfest. Vi lærer om sangdyster, børnenes lege, danse og om traditionel madlavning. Det hele bliver fortalt medrivende og beskrivende, det lægger op til, at man selv kan lege og lave dramastykker inspireret af historien. Sidst i bogen er der en beskrivelse af, hvordan man laver en græsdukke og en snurre.

I *Aqipi - på ånderejse* får vi en indføring i den grønlandske mytologi. Menneskene på bopladsen har problemer; de kan ikke fange nok, sneen smelter ikke, og nogle af parrene kan ikke få børn. Bopladsens åndemener tager på ånderejse, og Aqipi følger med. Det er ikke småting, der bliver løst på deres rejse, når de møder Indvoldsædersken, Månemanden, Havets Moder og flere andre sagnfigurer. Ved du, hvorfor man ikke må fløjte, når man ser op mod nordlyset?

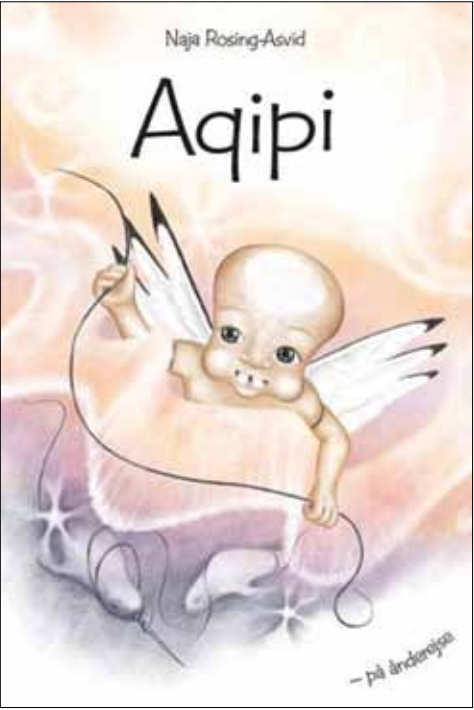
De fleste bøger på Nuuks folkebibliotek er nogle vi kender fra danske biblioteker, men der er også nyere billed- og fagbøger skrevet og illustreret af grønlandere.

Naja Rosing-Asvid er autodidakt kunstner og med i kunstnersammenslutningen Kimik. Illustrationerne er sanselige og detaljerede, de er med til at understøtte synet på krop og sind, humor og hvad der er godt og skidt i den traditionelle grønlandske kultur. Som højt læsning og formidling kan de bruges i indskolingen, på mellemtrinnet og også som materiale til emnearbejde.

Aima-bøgerne
Af Bolatta Silis-Høegh
milik publishing, 2010, 2016, 2020

Ivalo og Minik
Af Naja Rosing-Asvid
milik publishing, 2013

Aqipi-bøgerne
Af Naja Rosing-Asvid
milik publishing, 2012, 2014, 2018

Billedbøger, graphic novels og film om Grønland:

Drengen der drog nordpå med sin far for at finde julemanden
Tekst af Kim Leine
Illustreret af Peter Bay Alexandersen
Gyldendal 2015

Pigen der kunne tale med hunde
Tekst af Kim Leine
Illustreret af Peter Bay Alexandersen
Gyldendal 2017

Drengen og pigen og miraklet i snehulen
Tekst af Kim Leine
Illustreret af Peter Bay Alexandersen
Gyldendal 2020

Nord - Pigen i dybet
Graphic novel
Tekst af Camilla Hübbe
Illustreret af Rasmus Meisler
Høst og søn 2022

Ivalu
Graphic novel
Tekst af Morten Dürr
Illustreret af Lars Horneman,
Forlaget Cobolt 2019

Ivalu
Film, januar 2023
Oscar-nomineret i kategorien "Bedste kortfilm" 2023
Instruktører: Anders Walter og Pipaluk Kreutzmann Jørgensen

Jeg er smittet

Inger fortæller jævnligt om Grønland både på sin egen skole, Søgård friskole, og på naboskolerne. Her er hun på Løjt skole, hvor 4. årgang arbejdede med Grønland i januar.

Af Inger Reimers Overbeck, lærer og medlem af PLCF kreds Sønderjylland

I forbindelse med årsmødet 2022 bad redaktør, Eline Mørch Jensen, mig om at skrive en artikel om at være lærer og skolebibliotekar i Grønland. Det er efterhånden nogle år siden, jeg var det, men hun mente bestemt, at jeg havde noget på hjerte – og hun har helt ret.

Grønland slipper én aldrig, når man har været så modig at søge ansættelse deroppe. Jeg har tilbragt seks år af mit lærerliv i Grønland, over to perioder på tre år, fra 1996 til 1999 og fra 2003 til 2006. Når jeg har givet artiklen overskriften "Jeg er smittet" er det fordi Troels Kløvedal engang sagde, efter en rejse i Grønland, at man bliver smittet af en bacille i Grønland, som man aldrig kan slippe i sit liv. Enten elsker man livet deroppe eller også skal man finde den første afgang hjem. Grønland er kontrasternes land, og der er ikke noget midt imellem.

Min familie og jeg elskede livet i Grønland med alle de udfordringer det medførte som nyuddannet lærerpar, og med to små børn, Anna 1 år, og Stine 3 år. Vi rejste til Ilulissat i slutningen af 90'erne og fik ansættelse på hver sin skole i byen. Jeg fik ansættelse på Mathias Storch skolen, den største skole i byen med godt 500 elever dengang og ca. 40 lærere. Jeg underviste i dansk som fremmedsprog, dansk som modersmål, historie, håndarbejde og billedkunst. På daværende tidspunkt boede der lige under 5000 mennesker i Ilulissat kommune.

Min mand, Kim, blev ansat på Jørgen Brønlund skolen med 230 elever og ca. 20 undervisere. På hans skole var der ingen elever af blandede familier, hvilket gjorde at de ikke kunne ret meget dansk. De fleste læremidler var på to sprog. I de år blev der udgivet mange materialer fra forlaget Atuakkiorfik Ilinnisiorfik. Mange af bøgerne var danske læremidler, som var blevet oversat, men de udgav også egne materialer, som passede bedre til grønlandske skoleelever. For eksempel gav det ikke rigtig mening, når børnene kørte traktor og høstede kartofler.

Det svære sprog

Jeg fandt hurtigt mine allierede i

klasserne, nemlig de børn som kunne begge sprog. Det var ofte børn af blandede ægteskaber. Dem er man dybt afhængige af, for at få sin undervisning til at fungere. En typisk skoledag lignede det, vi kender fra Danmark. To-lærer-systemet blev ikke brugt, så ofte var man alene med ca. 25 elever i hver klasse. Skolen var så stor at vi havde flere klasser på hver årgang.

Jeg prøvede at lave tværfaglig undervisning, hvor det gav mening. Så samarbejdede jeg oftest med klasse-læreren, som var grønlandssproget og undervisningen blev meget praktisk. Det fungerede godt. Mange af mine dansksprogede kolleger havde været i landet i over 15 år, men jeg hørte dem stort set aldrig tale grønlandsk, selvom rygtet sagde, at de kunne. Flere af dem var grønlandsk gift.

Vi faldt hurtigt til og fik mange fantastiske oplevelser i de to år, vi boede i Ilulissat, inden vi fik mulighed for at flytte til Qeqertaq, en bygd med 115 indbyggere, hvoraf kun en håndfuld kunne tale dansk. Da vi flyttede derop, kunne vores piger perfekt grønlandsk, så det banede vejen for os.

Det grønlandske sprog er meget svært

at lære. Vi voksne fik undervisning det første år, men vores underviser var ikke så stabil, så det blev ikke til ret meget. Vores grønlandske kolleger kunne alle dansk. Når vi holdt lærermøder foregik det med tolk. Vi fik mange kontakter, som oftest var af blandede ægteskaber. Pigerne tilegnede sig sproget i løbet af deres første år i Grønland, hvor de gik i vuggestue og børnehave.

Vi boede det første år i Ilulissat i et kvarter, hvor der ikke boede ret mange danskere, så pigerne talte grønlandsk på legepladsen og i institutionerne. Mange af de grønlandske børn ville gerne med ind til os og lege, og var man åben for det, blev man hurtigt integreret. Der gik ikke lang tid, før vi fik invitationer til

kaffemik hos naboerne, som kun kunne grønlandsk. Heldigvis taler grønlændere ikke så meget som os danskere, så pinlige pauser, var ikke noget problem.

Bogsamling på fem hylder

I bygden oplevede vi et traditionelt grønlandsk fangersamfund. Vi havde vores egen skole med 33 elever og var det eneste læreruddannede personale, udover en lærerstuderende og nogle timelærere. Da der ikke var så mange elever, sammenlagde vi timerne, så timelærerne kunne fungere som tolke. Vi planlagde undervisningen i fællesskab og lavede mange tværfaglige forløb. Jeg havde 33 undervisningstimer i ugen, som også talte lørdag med, udover at jeg passede folkebiblioteket med stempel og

kartotekskort. Bogsamlingen var på fem hylder til folkebiblioteket og skolebiblioteket.

Når man underviser, er man dybt afhængig af de lærematerialer, man arbejder med og af evnen til at visualisere, så det var en fordel at være god til "Tegn og gæt." Grønlandske børn er meget visuelle, så når jeg tegnede, var de gode til at forstå hvor jeg ville hen. I de ældre klasser gik det bedre, da nogle af eleverne kunne så meget dansk, at de kunne tolke for en.

Det var oplevelsesrige år, hvor vi kom ind under huden på det grønlandske folk på godt og ondt. Vi var på fantastiske ture i naturen med båd og hunde, ofte sammen med andre familier, der kendte området godt. Da vi kom til Grønland, havde vi ingen planer om at anskaffe os hunde eller båd det første år, men vi blev anbefalet at få det hurtigst muligt, hvis vi som familie ville have store naturoplevelser sammen.

At vi ville have hunde rygtedes hurtigt og efter den første måned, havde vi seks hunde og hvalpe på vej. Vi boede ud mod sletten i Ilulissat og tilbragte mange timer ude ved hundene. Min mand byggede en slæde, sammen med en grønlandsk kollega, og så var det afsted på tur med familien. I foråret købte vi en båd og tog duelighedsbevis, og så var vi klar til sejlsæsonen. Vi havde selvfølgelig også oplevelser, som ikke var fantastiske og som udfordrede os. Når der kom fulde grønlændere og bankede på vores dør og ville have penge, eller når vores elever kom hjem til os lørdag aften og ikke havde andre steder at gå hen, var det en svær balance, ikke at ville redde alle.

Livet på Østkysten

Vores kontrakt udløb efter tre år. Familien derhjemme trak voldsomt i os, så vi rejste tilbage og etablerede os i Løjt Kirkeby. Vi fik styr på bacillen og rejselysten blev sat på stand by. Familien blev udvidet med en dreng, Asger. Men efter fire år kunne vi ikke styre bacillen længere. Vi måtte mod nord igen. Vores dreng ville aldrig blive en del af det eventyr, vi som familie havde været ude i, så der var ingen tvivl.

Vi søgte nu om ansættelse i Ittoqqortoormiit og rejste i 2003 afsted til Østkystens nordligste by med 550 indbyggere på det tidspunkt. Byen havde ry for at ►

Skolen i Ittoqqortoormiit.

Familien på tur.

være ét af de steder i Grønland, som var hårdest ramt af sociale problemer med selvmord, vold og massive alkoholproblemer. Myndighederne havde lukket for salg af stærk spiritus, lige inden vi kom, hvilket gjorde en kæmpe positiv forskel for de udfordringer, byen havde. Der kom styr på mange ting, da spiritus påvirker grønlandere voldsommere og gør at deres handlinger bliver tilsvarende voldsomme. De truer ikke kun med at øve vold eller begå selvmord. De gør det.

Vi blev hurtigt etableret i det lille samfund med hunde, båd og et lille blå hus på 90 kvadratmeter til familien på fem. Vi havde indbo med til et noget større hus, så vi fik en container til opmagasinering. Pigerne begyndte i skole og Asger i børnehave. Min mand og jeg arbejdede i skolen med 150 elever og 15 undervisere og jeg blev også skole- og folkebibliotekar på et nyindrettet bibliotek. Bogsamlingen var på ca. 10 hylder og jeg brugte systemet bibliomatik til udlån. Skolen var blevet renoveret året før, vi kom. Arkitekterne havde indsat depotreoler, som kunne rulles sammen, så ofte kunne jeg finde en elev rullet inde i hylderne. Det var en sjov leg i frikvarteret at lægge sig ind på hylden og få ens kammerater til at rulle én sammen.

Fantasy og gys

Brugerne på biblioteket, både voksne, børn og unge, kom mest for at spille computerspil på de stationære maskiner. Min mand og jeg var med til at etablere en ungdomsklub i byen, for udover at være i hallen, var der ikke meget at lave for de unge i de mørke vinteraftener. Jeg havde dog mine faste lånere, som var meget trofaste. Det var oftest unge, som havde været på efterskole i Danmark. De læste gerne fantasy og Harry Potter var topscorer. De fleste bøger fik vi tilsendt fra Nuuk, som var romaner oversat til grønlandsk, og hver sommerferie var jeg på bogindkøb i Danmark.

Jeg købte alle de fantasyromaner og letlæste romaner, gerne gysere, jeg kunne skaffe. Ofte havde jeg en bestillingsliste med fra mine trofaste læsere. I de år var Lene Kaaberbøl og Josefine Ottesen på deres højeste og blev flittigt lånt. Der var stor udskiftning af lærerkolleget op til sommerferien, hvor vi blev ansat, så vi var en flok med masser af energi og gå-på-mod, der begyndte efter ferien. Der kom et vestgrønlandsk og

Ingers datter kører hundeslæden.

et dansk ægtepar. Derudover kom der to studerende fra den frie læreruddannelse, som var i praktik i et år hos os. Året efter kom der også et ungt par, hvoraf den ene var færdig som geograf og den anden manglede sit speciale. De er blevet hængende deroppe og har fået tre børn i dag og bor i Nuuk.

I Ittoqortoormiit oplevede vi Grønland på en anden måde end på Vestkysten. Sproget og tilgangen til os danskere var markant anderledes. Her var der stor respekt for os, både som danskere og lærere. På Vestkysten kunne man opleve at ikke alle grønlandere var lige begejstrede for danske lærere. Det kom for eksempel til udtryk, når de havde fået lidt at drikke og ikke talte så pænt til os. Jeg underviste de ældste elever, som stort set alle havde været på efterskole i Danmark. Ittoqortoormiit er en af de mest isolerede byer i verden, og her oplever man naturen uberørt af mennesker og et rigt dyreliv. Der var sæler i havet, moskusokser, harer og ræve i fjeldene, og der var jævnlige isbjørne på isen.

Bacillen tæmmet – indtil videre

De seneste 10 år har der været ro på bacillen, på nær et par ferier i Nuuk. Vi fik i Ittoqortoormiit et meget nært forhold til en grønlandsk dreng, Pavia, som vi var plejefamilie for, da han

var på efterskole på Nordborg Slots efterskole. Når man er på efterskole, har man behov for et sted at være i ferierne, for det er for dyrt at rejse frem og tilbage. Han blev gift for seks år siden, så hele vores familie var i Nuuk til bryllup og året efter var Asger og min mand på rendyrjagt med Pavia.

Vi har været tæt på at søge derop igen flere gange. Heldigvis arbejder man i skolen herhjemme med Grønland, så jeg får dækket mit behov for at fortælle om Grønland hvert år, både på min egen skole og naboskolerne. Jeg arbejder i dag på Søgård friskole, men var tilbage på Løjt skole i januar, da de skulle arbejde med Grønland på 4. årgang, og det er helt sikkert ikke sidste gang, jeg kommer forbi.

De første år efter vi kom hjem, vidste mine elever godt, at man bare skulle spørge ind til Grønland, så gik timen med det. Den sidste gang jeg arbejdede med Grønland i min egen klasse, blev jeg opmærksom på nogle små film ved navn "Min bedste vens historier", som ligger på DR's arkiv. De er meget velegnede i undervisningen og giver et nyere billede af Grønland, end de gamle film som for eksempel "Rikke på Grønland" fra 1980. Hvor længe vi kan styre bacillen ved jeg ikke, men ét er sikkert – i min familie bliver vi aldrig færdige med Grønland. ■

TA' MED PÅ OPDAGELSE I SIERRA LEONE

2023 BØRNE- U-LANDS KALENDER

Giv dine elever årets mest spændende opdagelsesrejse. Kom tæt på børnelivet i slumbyerne, ved palmestranden og i landsbyen ved regnskoven. Og se, hvorfor fodbold kan være så vigtigt, at dette års projekt både handler om sportssko og skolegang! Det nye materiale er flot, varieret og lige til at gå til. Masser af faglighed til 1.-5. klasse.

I kan godt glæde jer: I får et unikt indblik i børnenes dagligdag i de små samfund ude langs kysten og inde ved regnskoven. Særlig tæt kommer I på Freetowns myldrende slumbyer på bjergene og ved vandet. I lærer også bl.a. om chimpanser og flagermus. Om guld, diamanter og fortidens slaveri. I kan bygge en drømmeby, plante en jungle i en flaske, lave enkle madretter og meget andet. Sierra Leone er et af verdens fattigste lande og kæmper for at komme på fode efter årtier med borgerkrig og ebola-udbrud.

Årets bog: 'Fatimas store mål' af Daniel Zimakoff. Fatima drømmer om at spille fodbold, men arbejde og traditioner for piger står i vejen. Bogen rummer også masser af faktastof, flotte illustrationer og læs let-fabler.

Masser af film, hvor I kommer tæt på børnene, deres dagligliv og drømme.

DR-serier: 'En for holdet' fra Ultra rejser til Sierra Leone – og Ramasjangs Motor Mille og Hr. Skæg skal løse mysterier rundt om i landet.

Kreativitet: Arbejd bl.a. med chimpanser i Billedkunst og N/T, lav jungle-collager, foldebøger og smykker, vask guld og syng med på årets sang.

Masser af fagopgaver: Eleverne læser, undersøger, skriver – og laver læseteater med stangdukker. De laver N/T-eksperimenter og formidler.

Bevægelse: Sierra Leone-sport med sjove forhindringer.

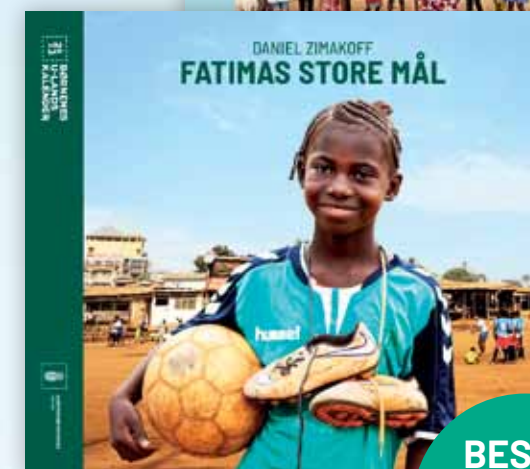
Lærer-website med alle materialer klar til brug – og nemme opgaveark.

Stort opdagelses-website, hvor eleverne lærer årets land godt at kende.

Nemme digitale værktøjer – med masser af faglighed: Eleverne laver flotte fotohistorier eller en lågekalender om Sierra Leone.

Hjælp med at samle sko ind: Skoler over hele Danmark kan hjælpe med.

Årets projekt: Dreamtown og FANT støtter piger i Sierra Leone med at skabe sig et liv, hvor de kan vælge mere frit og få bedre uddannelse.

BESTIL NU
Lav pris til 1. juli

✓ 30 store elevbøger ✓ 2 lærervejledninger
✓ Kæmpe web-materiale og værktøjer

Klassesæt, trykte bøger: 279 kr.
Klassesæt som PDF: Gratis

Bestil på u-landskalender.dk

Lærerne siger bl.a.:

- Fantastisk materiale!
- Både lærere og elever var begejstrede
- Lige til at gå til
- Megalækre bøger
- Virkelig god variation og faglig spredning
- Børnene var vildt optaget af det
- Altid en KÆMPESTOR succes

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

fant

DREAM
TOWN

DR

De små læser

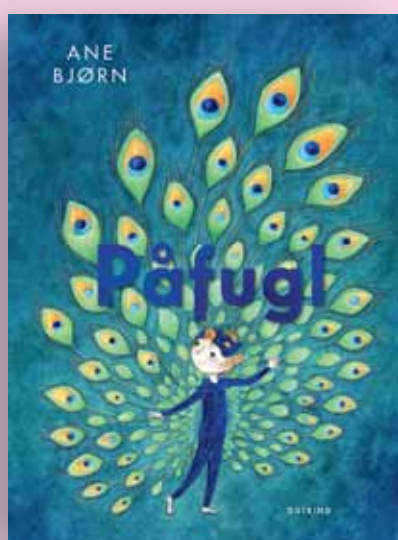
En lyrisk og legende billedbog fyldt med myldre billeder, man kan gå på opdagelse i.

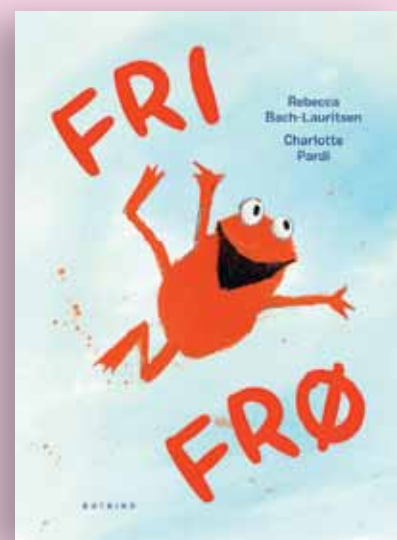
En fantasifuld billedfortælling om de sansninger, børn oplever, når de begynder at udforske deres egen krop.

Et vidunderligt smukt og storslået billedværk om alt det, der forbinder os. En hyldest til børns nysgerrighed og undren.

En poetisk billedfortælling om kønsforventninger og identitet – og om vigtigheden af at blive set og mødt som den, man er.

En sjov og poetisk billedbog om at finde sit eget kvæk og finde ud af, hvad man kan og ikke kan, når man er en følsom frø med flyvedrømme.

Læs & tal sammen om bøgerne

Download gratis hæfter med forløb, spørgsmål, opgaver og forfatterinterviews til alle bøger på Gutkind.dk

Gutkind

